

CONTRA

nr 5 1987 årg 13 10:-

**Byråkratin som växer
Om socialliberalismen
Hot mot tryckfriheten**

FRIHETENS RÖST

CONTRA

oberoende borgerlig tidskrift
utges sex gånger per år
ISSN 0347-6472

Copyright Stiftelsen Contra. Eftertryck endast efter överenskommelse. Artikelförfattarna står själva för framförda åsikter.

Ansvarig utgivare

Anders Fjällström

Adress

Box 6082, 102 32 Stockholm.
Tel 08-54 95 52 (även 08-751 56 26)
Frihetens röst (telefon svarare) 08-52 48 99.

Prenumeration

59 kronor per år. Inbetalas på postgiro 85 95 89-4 eller bankgiro 261-2638.

Finland: 45 mark per år. Finländskt postgiro 1125 82-9.

Norge: 65 norska kronor per år. Norskt postgiro 1 99 82 77.

Danmark: 65 danska kronor per år. Dansk postgiro 1 69 06 98.

Medarbetare

Styrelseordförande: Göza Mölnar

Expedition: Anders Fjällström

Redaktion: Claes Almgren, Christer Arkefors, Carl G. Holm och Benny Rung.

Övriga medarbetare: Arne Andersson, Dennis Brinkeback, Dietmar Kröhnert, Bertil Lindblom, Alf Norbäck, Arne Sundström, Roger Söderqvist samt Allan C. Brownfeld, Washington och Rune Westin, Sydney.

Annonser

Filip Lundberg 08-86 12 82

Länskontakter

Blekinge: Magnus Bergström 0455-114 45

Bohuslän: Karl Gustaf Kleen 0523-315 10

Gotland: Alf Norbäck 0498-102 06

Gästrik: Grethe Blomgren 026-27 31 23

Göteborg: Arne Andersson 031-55 43 14

Halland: Lennart Flåk 035-804 24 30

Jämtland: Lennart Sundstad 0642-100 49

Jönköping: David Stavenheim 036-18 68 62

Kalmar: Jan Hedberg 0485-385 64

Kopparberg: Allan Lennartsson 0226-108 16

Kristianstad: Ola Axelsson 0451-802 65

Kronoberg: Bengt Sjöberg 0372-147 21

Malmöhus: Mats Gunnarsson 0418-229 43

D:o: Dietmar Kröhnert 040-97 33 51

Norrbottnen: Elisabeth Olsson 0970-340 85

Skaraborg: Frank Wurm 0500-335 44

Stockholm: Claes Henriksson 08-761 28 36

Södermanland: Tibor Somogyi 0152-152 62

Uppsala: Hermann Schultze 018-35 81 28

Värmland: Jan Collander 0570-660 86

Västerbotten: Hans G. Olsson 0910-358 12

Västernorrland: Herbert Forsström 060-93022

D:o: Stanley Skoglund 060-12 96 94

Västmanland: Michael Berg 021-11 30 73

Älvsborg: Evald Olsson 0531-112 65

Örebro: Karl-Edvard Hellkvist 0581-132 22

Östergötland: Carl G. Holm 013-16 16 46

Danmark: Peter Hartvig 01-10 88 72

Finland: Roger Weissman 915-14 97 06

Presslagd 1987-08-06

Vänerns Offset AB, Vänersborg 1987

CONTRA-NYTT

Boken om Frihetskämpar här!

Nu har den äntligen kommit, boken *Frihetskämpar* av Bertil Häggman. Boken beskriver den väpnade kampen mot kommunismen i länder som Nicaragua, Angola och Afghanistan. Boken är på 96 sidor och kan rekvideras från Contra för 68:- plus porto.

Använd Contra när Du skriver insändare!

På Contra har vi fått ett klipp från Smålandsposten, där en Contra-läsare med signaturen AFAS på insändarsidan läsar upp en annan Contra-läsare som använt sig av signaturen "Demokrat". AFAS misstycer till att "Demokrat" lånat Contras tankar i sin insändare. AFAS påpekar särskilt att "det uttryckligen står i tidningen att inget material får återges utan angivande av källan. Contra är mycket noga med denna princip." På Contras redaktion känner vi inte till vare sig "AFAS" eller "Demokrat". Men vi sätter en slant på "Demokrat". Och vi hoppas att många läsare följer hans/hennes exempel och till ortspresen skriver insändare som bygger på material från Contra. Vi vill dock inte att hela Contra-artiklar används utan att kontakt tas med redaktionen först. Men en av grundtankarna med Contra är att ge läsarna underlag för egna inlägg i insändare, debatter, samtal med meningsfränder och meningsmotståndare. Ta efter "Demokrats" exempel.

Portona ökar med 20% — igen!

Portokostnaderna rasar åter i höjden! Du kanske inte märker det på Dina vanliga brev. Men Contra som mest skickar B-post märker det högst kännbart. Från dagen för pristoppets upphävande höjde posten de vanligaste portona med cirka 20 procent. Prishöjningarna de senaste fyra åren uppgår nu till cirka 400 procent — en femdubbling av priserna. Tyvärr måste vi följa efter och ta mer betalt för beställningar till Contra.

Våra källor

The Freedom Fighter är en ganska ny publikation som utges gemensamt av *The Freedom League* och *Freedom Research Foundation*, bägge i Washington. *The Freedom Fighter*, som i år är inne på sitt tredje utgivningsår ger information om frihetskampen i de kommunistiska u-länder där befolkningen bildat gerillarörelser och med vapenmakt slåss för friheten. *The Freedom Fighter* utkommer med åtta sidor en gång i månaden, men på det lilla utrymme som står till buds ger bulletinen mer och djupare information än vad som under samma tid normalt kunnat vaskas fram ur "världspresen", för att inte tala om etermedia. En prenumeration på *The Freedom Fighter* kostar 15 dollar och kan rekvideras från The Freedom League, 721 Second Street N.E., Washington, DC 20002, USA.

Sagt om Contra:

"Våra politiska partier har gemensamt byggt upp den Svenska Socialistiska Välfärdsstaten och är väsentligen inriktade på att försvara det bestående. Det är bl a därför vi behöver en antisocialistisk radikal tidskrift som Contra"

Sven Rydenfelt, fil dr, nationalekonom

Adressändringar

När Du anmäler adressändring, använd postens portofria blankett eller meddela oss per brev. Postens blankett "Adressändring Svensk tidning" ska ej användas.

Statlig utredning slår fast:

Byråkratin bara växer

En utredning som gjorts på uppdrag av Finansdepartementet visar att byråkratin och administrationen växer mycket snabbare än den offentliga sektorn. En allt större del av skattepengarna går till att administrera verksamheten, inte till att ge medborgarna de tjänster de betalar för.

Under socialdemokraternas ekonomiska seminarium i Visby i juli läxade finansminister Kjell-Olof Feldt upp de företrädare för kommunerna som klagade på att de inte fick tillräckligt med statsbidrag för att driva skolan.

Det är inte resurserna det är fel på, menade Feldt. Felet ligger i hur resurserna används. Feldt pekade bl a på att lokalytan per elev nästan fördubblats, att antalet administratörer ökat till det dubbla, trots att elevantalet gått ned, och att en allt större del av skolans resurser satsas på kringaktiviteter. Talpedagoger, kuratorer, förstärkningsresurser (fler lärare än vad som ingår i den ordinarie organisationen) osv.

Alla dessa extrainsatser kostar pengar, pengar som man tar genom att dra in på skolmat och läromedel. Utgifter som tillsammans svarar för bara några få procent av skolans kostnader.

För den som läser Contra kom Feldts uppläxning inte som någon överraskning. Det var åtskilliga år sedan Contra presenterade siffror som visade att personalen i grundskolan fördubblats sedan den nioåriga skolgången genomfördes (i mitten av 1960-talet), till idag, trots att elevantalet gått ned med 10 procent. Det anmärkningsvärda är att det inte är lärarantalet som ökat, utan att det är enbart på byråkratsidan som man kan notera ökningarna. Samma gäller för universitetet och högskolorna.

En statlig utredning (*Byråkratiseringstendenser i Sverige, DsFi 1986:8*) visar nu att skolan är långtifrån det enda exemplet på hur hela den ökade resursinsatsen på olika offentliga verksamheter — och mer därtill — lts upp av administrationskostnader. Följande sammanställning utgör i huvudsak ett smakprov ur utredningen.

Administrationen ökar

Utredningen försöker skilja mellan de administrativa och de producerande delarna av den offentliga sektorn. Administrationen är det som "kunderna" (skattebetalarna) inte märker, utom när det gäller krångel och blanketter. Medan de operativa personerna är de som står för de egentliga tjänsterna. Lärarna, sjuksköterskorna, lokförarna osv.

Utredningen konstaterar, utan minsta

reservation, att det finns en klar byråkratisering inom statlig, landstingskommunal och kommunal verksamhet. Administratörerna svarar för en allt större del av den totala personalstyrkan.

Det här säger nu inget om utvecklingen av den offentliga sektorns effektivitet om man inte jämför med vad som händer på andra områden. Det kunde ju vara så att andelen administratörer ökar också i näringslivet. Men så är inte alls fallet. Där håller sig administratörerna på en ganska konstant nivå. Dessutom konstaterar utredningen att de sk affärsverken, dvs de affärsverksamheter som drivs i myndighetsform (SJ, Posten, Televerket, Luftfartsverket m fl) inte alls drabbas av byråkratiseringen. Affärsverken ökar inte andelen administrativ personal, men ämbetsverken gör det.

En tänkbar förklaring till den här utvecklingen är, menar utredningen, att allteftersom den offentliga sektorn växt har den blivit alltmer svårkontrollerad. De myndigheter som säljer varor och tjänster på marknaden har marknaden och (i förekommande fall) konkurrenterna som kontrollinstans. Någon sådan kontroll finns inte på de vanliga myndigheterna.

Annat hos affärsverken

I siffror räknat konstateras att antalet anställda i statlig tjänst ökat med drygt 100 procent mellan åren 1954 och 1983, en årlig ökning med 2,4 procent. Men de delar av den statliga verksamheten som sysslar med allmän förvaltning har ökat med 216 procent. Det som kallas "allmän förvaltning" har ökat från 29,9 procent till 47,1 procent av den samlade statliga verksamheten.

Man kan kontrastera det här mot utvecklingen inom försvaret, där ökningen bara varit 30 procent och där sektorns andel av den totala statliga verksamheten minskat från 18,8 till 12,0 procent och affärsverken, vars andel minskat från 51,3 till 40,9 procent. Affärsverksamheten har ökat antalet anställda med 61 procent, dvs långt mindre förvaltningsens 216 procent.

När utredningen ger sig i kast med att granska uppdelningen på olika verksamhetsområden mer i detalj blir utvecklingen än mer anmärkningsvärd. Centrala myndigheter, en del av förvaltningen, har under perioden ökat med 400 procent. Och de centrala myndigheterna kommer allmänheten nästan aldrig i kontakt med. Det är de myndigheterna som upplevs som kärnan i byråkratin. Myndigheter på regional eller lokal nivå

Skolan är ett av de områden där byråkratiseringen varit snabbast. Sedan den nioåriga skolan genomfördes har personalen fördubblats, samtidigt som elevantalet gått ner med 10%. Huvuddelen av personalökningen avser byråkratiska funktioner.

brukar även den vanlige medborgaren ha direkt kontakt med och direkt nytta av. Så inte med de centrala myndigheterna, som alltså ökar snabbast.

Men det gäller bara centrala myndigheter inom det som kallas "förvaltningen". På försvarssidan har tvärtom antalet anställda inom centrala myndigheter minskat sin personal med 40 procent, vilket gett utrymme för en större ökning av den operativa verksamheten än vad siffrorna i sig skulle ge möjlighet till.

Också när utredningen analyserar fördelningen av personal inom de centrala myndigheterna bekräftas uppfattningen att byråkratiseringen tilltar. Antalet högre administratörer (byråsekreterare och uppåt) har ökat från en halv till sju procent av personalen. Och antalet kanslisterna från 15 till 18 procent. Administrationen tar alltså terräng oavsett hur man mäter den.

Vid en granskning av vilka myndigheter som lägger beslag på resursökningen har utredningen tittat på perioden mellan 1969 och 1980. Största ökningen ligger på Trafiksäkerhetsverket (plus 220 procent), Rikspolisstyrelsen (plus 176 procent) och Universitets- och Högskoleämbetet (plus 151 procent). För Trafiksäkerhetsverket har vi fått viss valuta för pengarna. Olycksfrekvensen har gått ned något, men det förtjänar att noteras att den studerade perioden innehåller bägge oljepriskriserna och trafikökningen har därför varit blygsam.

För de två andra myndigheterna ser facit dystrare ut. Andelen uppkärade brott har minskat drastiskt. Och ingen vill göra gällande att kvaliteten på vår högre undervisning förbättrats avsevärt. Och antalet studenter höll sig konstant, eller mot slutet av perioden något fallande. 1987 gick det ju t o m så långt att finansdepartementet "övertalade" bankerna att skänka pengar till universiteten för att täcka de hål som bristen på statliga anslag skapat. Detta alltså trots den drastiska höjningen i "byråkratianslag" på området.

Tolvdubblad byråkrati

Utredningen har inte nöjt sig med att granska den statliga verksamheten, utan också tittat på landsting och kommuner. Samma tendenser som på den statliga sidan gör sig gällande, men inte i riktigt samma omfattning. Det bör dock noteras att tillväxten i landstingens och kommunernas verksamhet varit snabbare än tillväxten i den statliga verksamheten. 1960 tog landstingen hand om 2,3 procent av landets samlade resurser. 1982 var siffran uppe i 8 procent. Om man räknar bort inflationen ökade kostnaderna med 160 procent. Goda möjligheter till uppföljning finns från och med 1965, det är då nuvarande system för personalstatistik på landstingsområdet infördes. Några exempel på de konstateranden som utredningen gör:

— Medelantalet anställda på den centrala förvaltningen hos landstinget har ökat från

58 till 243 mellan 1965 och 1983

— Men det totala antalet landstingsanställda har "bara" ökat med 124 procent under perioden.

— Mellan 1950 och 1970 har skattebetalarnas kostnader för landstinget sexdubblats (räknat per invånare) medan kostnaderna för landstingens centrala förvaltning tolvdubblats.

Särskilt anmärkningsvärd är den centrala landstingsbyråkratins utveckling i Stockholm. Från 297 till 2490 mellan år 1965 och 1983 (mer än en fördubbling — från 502 till 1200 — skedde i och med sammanslagningen av Stockholms stads landstingsfunktioner med Stockholms läns landsting 1970). Detta bevisar en annan av utredningens teser, det finns inga som helst kostnads- eller rationaliseringsvinster på administrationsområdet att göra genom sammanslagningar till större enheter. En tanke bakom centralisering i förvaltningen har annars varit att större enheter kräver mindre administrationskostnader per "kund", en tanke som alltså inte har något stöd i verkligheten.

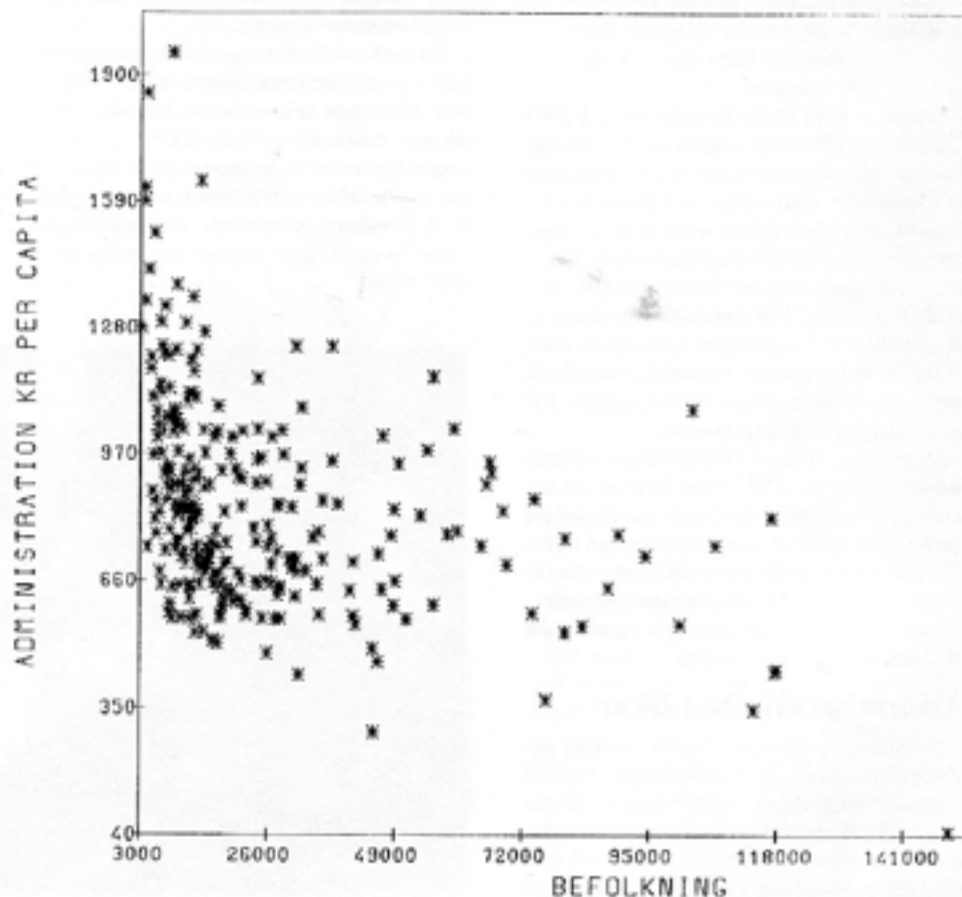
De 2 490 anställda i Stockholms-landstingets centrala förvaltning hade 1984 ökat till 3 176. Siffran kan sättas i ett perspektiv genom att jämföra med våra stora företags centrala enheter. Ett företag med mellan 50 000 och 100 000 anställda (Landstinget har 90 000 anställda, men egentligen färre, eftersom många arbetar deltid) har

en central stab på mellan 50 och 150 personer. Det gäller Volvo, Asea, Saab-Scania och Electrolux. Det enda företaget i den storleksordningen som haft en större central stab — Ericsson — har också varit det som haft ekonomiska problem de senaste åren. Men även Ericssons centrala staber har hållits kring en femtedel av storleken på Stockholms läns landsting.

Stordriftsfördelar

Också kommunernas administrationskostnader har ökat kraftigt. Under 1970-talet ökade de kommunala driftsutgifterna med 89 procent. Medan förvaltningskostnaderna ökade med 233 procent (bägge siffrorna är räknade i fasta priser, dvs inflationen är borträknad). En genomsnittskommun gjorde 1980 av med 552 kronor per invånare på förvaltning, jämfört med totala kostnader på 4 201 kronor per invånare. Notera att siffrorna avser 1980 och är räknade i 1979 års prisnivå. Idag kan man ungefär tredubbla den siffran. Notera också att beloppen är räknade per invånare och inte per skattebetalare. Det är ungefär hälften av kommunernas invånare som står för merparten av skatteintäkterna (barn, hemmofruar, studerande, arbetslösa, pensionärer utan ATP m fl ger inga kommunalskattepengar alls, andra grupper ger bara småbelopp.) Utredningen konstaterar att admin-

VARIATION I ADM KOSTNADER, 1983

Diagrammet visar sambandet mellan kommunernas administrationskostnader per invånare och kommunens invånarantal. Det blir normalt något billigare att sköta en stor kommun.

nistrationen växer betydligt snabbare än den kommunala verksamheten.

Byråkratisering påskyndas av dem som menar att stora enheter effektiviserar organisationen. Utredningen konstaterar att på den statliga sidan eller inom landstingen går det inte att hitta några administrativa storleksfördelar. Ett litet landsting kostar inte mer per invånare än ett stort. En liten statlig enhet har inte fler administratörer per anställd än en stor. Den större organisationen kräver helt enkelt fler administratörer som åter upp den fördel som ligger i att en

större enhet möjliggör specialisering.

På kommunsidan ser det dock något annorlunda ut. Och här finns det intressanta händelser som påverkat förutsättningarna, nämligen kommunsammanslagningarna. Kommunerna har blivit större. Men en del kommuner har behållit sin gamla storlek.

Och här har det gått att påvisa vissa rationaliseringsvinster. Förvaltningskostnadernas andel av de totala kostnaderna sjönk i samband med kommunsammanslagningarna. Blygsamt, men dock. Diagrammet visar hur administrationskostnaderna per invånare vari-

erar med kommunens storlek. Variationerna är stora i de enskilda fallen, men i stort sett är större kommuner billigare att administrera.

Sedan är det en helt annan fråga vilket pris man sätter på den kommunala demokratin. Det är naturligt att man är beredd att betala en del i sänkt effektivitet för att medborgarna skall få beslut som bättre svarar mot vad de anser vara det rätta. Men det är en fråga som vi inte skall behandla här.

Carl G. Holm

När polisen har för lite att göra

Poliser skapar uppdrag

Vad gör myndigheterna när resurserna tryter, eller när resurserna är felfördelade. Ett svar är att man skaffar sig fler byråkrater som administrerar och informerar varandra. Ett annat är att man i sitt nit ger sig i kast med helt onödiga uppgifter.

Polisen är ett exempel där bägge tendenserna märks. Samtidigt som resurserna för de mest angelägna insatserna inte går att få fram, flödar det övar av resurser i andra delar av organisationen. Den som sett Rikspolisstyrelsens högkvarter på Kungsholmen kan bara av byggnadens storlek sluta sig till att det finns en hel del som kunde skäras bort. Och då är att märka det på Rikspolisstyrelsen inte egentligen finns någon operativ verksamhet. Den sköts av polisdistrikten. Innan polisen förstärktes den 1 januari 1965 sköttes flertalet av Rikspolisstyrelsens nuvarande uppgifter av ansvariga kommunala organ.

Ett praktiskt exempel på vad felfördelningen av polisens resurser kan leda till fick delar av Contras redaktion erfarit en kväll i juli. Efter det sedvanliga veckomötet på Contras redaktion (förläggningen nära Rikspolisstyrelsens jättekompex), skjutsade en av redaktionens medlemmar hem en annan. Det hade blivit ganska sent på kvällen. Men några grannar satt vid hyresgästernas gemensamma grill och pratade. De två från Contra anslöt sig till samtalet och ombads också om möjligt ta itu den sista grenen, den som man inte lyckats få sönder i tillräckligt små bitar för att den skulle kunna användas i grillen. Den lilla trädgården på hyreshusets baksida skulle snyggas upp, samtidigt som glöden kunde förlängas. Sedan grenen delats i småbitar och lagts i plåtgrillen slog några decimeter höga lågor upp. Och inom någon minut uppenbarade sig en polisbil.

Pågick bråk i närheten? Inbrott, stöld? Nej, allt var tyst och fridsamt. Men de nitiska poliserna skulle ingripa för att effektuera det "eldningsförbud" som plötsligt var utsträckt till att omfatta även en vanlig grill. De två poliserna ryckte ut från bilen med ficklampor och stack ljuskäglorna i ansiktet på två av de närvarande. De lyste upp i ansiktena underifrån på ett par decimeters

håll. En av de närvarande, som är portvakt i huset, bad dem ta bort den irriterande ljuskägglan. De vägrade. "Elden" skulle släckas. "Elden" var i det här fallet en i småbitar delad gren som straxt skulle ha brunnit ut och förvandlats till glöd i den svarta plåtgrillen. Polisgruppens ledare bestämde att Filip Lundberg från Contra var rätt man att släcka "elden". Carl Holm, också han från Contra, bad poliserna att visa legitimation. De vägrade. Filip föreslog att grenen skulle få brinna ut, det skulle vara klart inom några minuter. Han blev omgäldigt kommenterad att gå till polisbilen. Carl Holm följde efter och bad en gång till om legitimation. Poliserna vägrade igen och kallade på förstärkning. Filip lästes in i polisbilen. Carl vägrades att åhöra vad som skulle försiga i bilen. Filip fick ett gult papper framför sig. "Skriv på att du vägrar att släcka 'elden'" kommanderade den polis som fortfarande inte hade legitimerat sig. Filip förklarade tålmodigt att han inte alls vägrat att släcka grillen, men föreslagit ett lämpligare sätt att hantera frågan. Han gick med på att släcka grillen, trots att polisen naturligtvis inte hade någon som helst befogenhet att tvinga personer att på privat mark avstå från att använda sin egen grill i samband med ett tyst och stillsamt samkväm.

"Så'nt sker bara i Chile"

Poliserna gav sig av sedan de utan känd laglig grund tvingat Filip att släcka sina grannars (!) grill. Fortfarande utan att ha legitimerat sig. Carl Holm lyckades dock sent omsider få radiobilens nummer (4160). Vid ett samtal en stund senare med vakt-havande befäl på Farstapolisen (han hette Nordström) förklarade denne att det var polisens skyldighet att förhindra "brott". Och enligt de två poliserna i bilen var det

Forts på sid 10

Här några tips om Du blir utsatt för obehövligt ingripanden av polisen:

— Du har rätt att begära legitimation. Du kan gott vägra att svara på polisens uppmaningar innan legitimation har visats. Acceptera inte att legitimationskortet bara visas upp utan att Du har fått chans att notera namnet. Det är viktigt att känna till namnet om en anmälan skall göras senare.

— Begär klart besked enligt vilket lagrum som ett eventuellt ingripande görs. Ibland hittar polisen på egna lagar — som t ex att det är förbjudet att köra mer än en flaska sprit över Ölandsbron (något som Kalmar-polisen försökte genomdriva i år vid midsommar)

— Uppträd alltid korrekt. Låt Dig inte provoceras till våld av aggressiva och oförskämda poliser. Det kan vara så att polisen genom en provokation försöker skapa förutsättningar för ett ingripande, trots att sådana inte finns.

— Om beslut om en åtgärd inte kan förklaras, begär besked från högre ort, det finns ett vakthavande befäl på närmaste polisstation. Begär uppgift om namn och tjänstställning på den som är ansvarig för beslutet.

— Se om möjligt till att Du inte blir ensam med poliserna. Om det finns vittnen till hands är poliser alltid mer försiktiga.

Socialliberalism - på borgerlighetens vänsterkant

Contra har vid olika tillfällen gett utrymme ideologiska resonemang som bygger på "nyliberalt" tänkande. Här skall vi ge utrymme för ett principiellt resonemang kring ett helt annat synsätt, "socialliberalism".

I alla samhällen existerar det någon form för hur samhällets tillgångar skall fördelas mellan medborgarna. Den kan ha uppstått genom sedvänja eller politisk omstörtning. Den kan vara uppbyggd efter kapitalistiska eller socialistiska principer. Den kan, slutligen, vara mer eller mindre rättvis.

Men vad innebär då en fördelning som är "rättvis"? För kommunisten, eller socialisten, är svaret givet: Rättvis fördelning innebär att samhällets tillgångar fördelas så jämt som möjligt. Principen är "till var och en efter hans behov". För nyliberalen (eller vad han nu vill kalla sig) är svaret lika enkelt: Rättvis fördelning innebär att individens välbefinnande helt och hållet är avhängigt av hans arbetsinsats. "Till var och en efter sin produktion".

På båda håll har man upphöjt respektive princip till högsta moral. Att det i själva verket är långt ifrån en evig sanning man framhåller, utan en *åsikt*, som fått utgöra det axiom man bygger sitt politiska tänkande på, vill man ogärna tillstå. Gemensamt för båda ytterlighetsriktningarna är också att de endast polemiserar mot sin diametrala motsats, den motpol som man betraktar som hotet mot det Rättvisa Samhället. Att det skulle existera nyanser som ligger mellan svart och vitt låtsas man knappast om. Det skulle göra det svårare att formulera enkla och entydiga slagord.

Men politiken består inte bara av höger och vänster. Det finns något i mitten också!

Socialliberalismen

Kännetecknet för en socialliberal inriktning är att man försöker förena det bästa från både höger och vänster. Socialliberalismen blir därför aldrig entydig eller förutsägbar. Eftersom den i grunden är pragmatisk utgör den knappast någon lockelse på den som önskar enkla svar på svåra frågor. Dess svaghet är att den politiska hållningen understundom kan verka något vinglig. Dess styrka är att den i varje läge utgår från verkligheten. Vid tvekan är det

alltid terrängen som gäller — aldrig kartan!

Gemensamt för såväl konservatism, nyliberalism och socialliberalism är att man utgår från det *marknadsekonomiska systemet*. Marknadsekonomin är och förblir ett överlägset system för att få fram varor och tjänster på ett effektivt sätt, dvs till högsta kvalitet och till lägsta kostnad. Marknadsekonomin förtjänst är att den utnyttjar individens egoism på ett sådant sätt att det gagnar samhällets bästa. De som agerar på marknaden må göra detta av snöd vinning, men konkurrensen med andra producenter tvingar dem till att producera sina varor och tjänster på effektivast möjliga sätt. Marknadsekonomin är förutsättningen för välbefinnande!

Men socialliberalen nöjer sig inte med att sjunga den fria konkurrensens lov. Även om marknadsekonomin genererar välbefinnandet saknar den mekanismer för att fördela detta välbefinnande på ett rimligt sätt. I ett rent kapitalistiskt samhälle blir individens levnadsvillkor helt och hållet beroende av vilket värde hans arbetsinsats tillmåts på marknaden. För en socialliberal är detta ett direkt orimligt förhållande.

Samhällets skyldigheter

För socialliberalen slutar inte samhällets skyldigheter vid "nattvaktarstaten" (som ju för övrigt är en godtyckligt vald nivå för statlig inblandning). Till de medborgerliga rättigheterna vill han foga rätten till acceptabla levnadsvillkor. I ett modernt och upplyst samhälle är detta ett anständighetskrav!

En människas arbetsförmåga kan ju bero på så många olika faktorer. Och det är ju inte så att dessa faktorer är sådana som individen i alla lägen är herre över. Somliga föds intelligenta, andra inte. Somliga växer upp i stimulerande miljöer, andra i nedbrytande. Somliga föds till pengar och status, andra bland alkoholister och utslagna. Somliga har hälsa, andra inte. Och även om man undviker drastiska exempel är det ett obestridligt faktum att 80-90 procent av de

som besitter platserna på universitet och högskolor kommer från studiestimulerande hem, dvs från socialgrupp ett och två.

Att låta sådana skillnader till fullo slå igenom på individens välbefinnande är inte rättvisa. Det är raka motsatsen till rättvisa.

Skatt är inte stöld

Socialliberalen betecknar, till skillnad från nyliberalen, inte skatt som någon form av stöld, utan som ett nödvändigt instrument för att uppnå önskvärdt mål; att individens rätt till acceptabla levnadsvillkor realiseras. Man kan, om man vill, se det som ett optimeringsproblem. För den som saknar medel till mat och husrum innebär en penningtransferering som möjliggör att han kan betala för detta en enorm välfärdsökning, skillnaden mellan draglig tillvaro och misär. För den som befinner sig förhållandevis långt från existensminimum innebär motsvarande skatteuttag inte tillnärmelsevis samma förändring i välfärd. Med andra ord har man på detta sätt lyckats optimera den totala välfärden i samhället. Den som får avstå av sin inkomst/förmögenhet kanske inte gör det med ett leende på läpparna. Men det får han tåla.

Det är förresten ytterst tveksamt om skattepålagor framlagda av en lagligt vald regering övert huvud taget kan definieras som *stöld*. En sådan beteckning förutsätter att man vägrar att betrakta den politiska demokratin, dvs att befolkningen i fria val tar ställning till de politiska partiernas program, som ett lämpligt arbetsinstrument.

Välfärdsstaten en fara?

En tes som gärna omhuldas bland välfärdsstatens motståndare är den om att det är välfärdsstatens sociala skyddsnet, i sig, som är orsak till människors utslagning. Tanken är långtifrån ny. Liknande tankegångar har framhållits av välfärdsstatens belackare ända sedan välfärdsstaten låg i sin linda. Men även om föreställningen är gammal, är den lika cynisk som den är tecken på okunnig-

Socialliberalen instämmer helt med nyliberalen om marknadsekonomin som det effektivaste sättet att maximera samhällets produktion av varor och tjänster. Men har en annan syn på vad en rättvis fördelning av produktionsresultatet innebär.

het!

Självfallet kan det inte uteslutas att socialbidragen i enskilda fall fungerat som "möjliggörare" för passivitet och alkoholism. Dyliga hjälpinsatser ska givetvis utformas som en hjälp till självhjälp. Målsättningen ska vara att den hjälpsökande i möjligaste mån återanpassas till ett normalt liv, där han själv kan stå för sin försörjning.

Medan synpunkter och kritik i den riktning skulle kunna framföras av vilken socialarbetare som helst, och innebär på intet sätt ett argument mot socialbidragssystemet och välfärdsstatens skyddsnät som sådant. De projekt som lanserats i Malmö och på andra håll, där man försöker hålla de som mottar socialbidrag sysselsatta med lövkattning och andra enklare uppgifter kan ses som positiva initiativ som manar till efterföljd — framförallt för socialhjälpstagarnas egen skull.

Vad innebär rimligt skattetryck?

Jag vill här inte ta ställning till vad som kan anses vara rimlig fördelning och rimligt skattetryck. Endast peka på principen. Från socialliberalt håll handlar det om att, så långt möjligt, ta hänsyn både till skattebetalare och till dem som mottar transfereringarna. Mottagarna av transfereringarna ska kunna garanteras rimliga levnadsvill-

kor. Skattetrycket får å andra sidan inte bli så högt att människors vilja att satsa på idéer och företag går förlorad.

Begreppet transfereringar inbegriper f ö inte bara överföringar av rena kontantbidrag. De viktigaste formerna för ekonomisk utjämning mellan olika kategorier av människor är de som möjliggör att alla människor — oavsett inkomst — har tillgång till sjukvård och tandvård, som möjliggör att alla utbildningsvägar står öppna även för den vars föräldrar är mindre bemedlade.

Till skillnad från socialdemokratin är den socialliberala hållningen även här pragmatisk. Även om det är samhällets skyldighet att se till att alla kan ta del av dessa tjänster, behöver varken sjukvård eller utbildning *bedrivas* i offentlig regi. I den mån privatpraktiserande läkare och tandläkare och skolor i privat regi kan tillhandahålla bra tjänster — och ofta kan de det — är privat regi givetvis att föredra. Individerna ska fritt få välja läkare, tandläkare, sina barns skolor osv. Men samhället ska se till att denna valfrihet inte bara är några få förunnade, utan att den gäller alla!

Inte heller privatisering får dock bli något självändamål. När man prisar privata fängelser i USA för deras låga kostnader — på grund av att man betalar sina anställda sämre (!) — har man gått för långt. Privat regi är utmärkt när det innebär effektivare organisation, mindre byråkrati och större motivation

för de anställda. När man börjar tala om lönesänkningar ger man bara vänstern nya och blottre argument. Man behöver f ö inte gå så långt som till USA för att finna liknande exempel. Det finns svenska städbolag som agerar efter samma princip; redan lågavlönade får efter privatisering ännu sämre betalt.

Mycket finns att tillägga om socialliberalismen. Men det kanske jag får tillfälle att återkomma till. *Anders Fjällström*

Bertil Häggman Frihetskämpar

En bok om gerillarörelser som med vapen i hand kämpar mot kommunistiskt förtryck. I Angola, Mozambique, Afghanistan, Kambodja m fl länder.

96 sidor. 68:- plus porto.

CONTRA

Box 6082, 102 32 Stockholm
Telefon 08-54 95 52

Knepet som knäcker tryckfriheten

Genom administrativa knep avskaffades den grundlagsfästa tryckfriheten i Sverige under Andra världskriget. Nu har myndigheterna tänkt ut motsvarande knep, som gör att tryckfrihetsförordningen i praktiken blir helt värdelös. **Transportförbudet**

Under Andra världskriget var Sverige utsatt för politiska påtryckningar av det national-socialistiska Tyskland. Tyskarna krävde ingripanden mot opinionsbildningen i Sverige, liksom vissa militära förmåner, bl a den sk permittenttrafiken per järnväg mellan Norge och Tyskland och transporten av Engelbrecht-divisionen från Norge till Finland.

Sverige gav efter på punkt efter punkt. Tidvis infördes censur av svenska tidningar. Handelstidningen i Göteborg och andra ledande motståndare mot det socialistiska Tyskland utkom med vita luckor på sidorna. Luckor där det skulle ha funnits artiklar som var kritiska mot den tyska politiken.

Den regelrätta censuren avskaffades så småningom. Den var inte i överensstämmelse med då gällande 1812 års tryckfrihetsförordning. Men myndigheterna kom på nya knep att stoppa tidningar som inte dansade efter tyskarnas pipa.

Enligt tryckfrihetslagstiftningen var det omöjligt att ingripa mot skrifterna för att de hade ett visst politiskt innehåll. Men de som ville vara tyskarna till lags kom snart på att det som stod i lagen bara gällde rätten att trycka och distribuera tidningarna. Och med distribuera förstods att dela ut till eller sälja till allmänheten. Lagvrångarna inom regeringen kom på att det däremot skulle vara möjligt att förbjuda *transport* av tidningar med allmänna kommunikationsmedel. Dvs i första hand post och järnväg. Sagt och gjort. Transportförbud infördes för vissa tidningar innebärande att de inte fick använda sig av vare sig SJ eller Postverket.

På den tiden fanns knappast några åkerier och de som fanns sysslade bara med kortdistanstrafik. Fraktflyg var ett okänt begrepp. Transportförbudet innebar ett effektivt stopp för distributionen av de aktuella tidningarna utanför utgivningsorten. Det var visserligen inte förbudet för tidningarna att ordna transporten i egen regi. Men att köra 10 exemplar av tidningen från Stockholm till Östersund i egen regi skulle naturligtvis bli orimligt dyrt.

Det klara kringgåendet av lagens anda upprörde många sinnen och 1944 tillsattes tryckfrihetssakkunniga som bl a fick till uppgift att se till att något liknande inte

skulle kunna ske i framtiden. De sakkunnigas betänkande resulterade i den nu gällande tryckfrihetsförordningen av 1949.

I tryckfrihetsförordningen understryks att tryckfriheten inte bara innebär rätten att trycka, transportera och distribuera tidningar. Utan också att myndigheterna inte får göra ingripanden som undergräver de ekonomiska förutsättningarna för publicistisk verksamhet. Tryckfriheten innebär en rätt att sälja och ta skäligt betalt för de skrifter som trycks.

Nya knep

Genom smygande administrativa regleringar har dock det reella innehållet i tryckfriheten urholkats. En sådan reglering är de prisstopp som enligt 1956 års prisregleringslag egentligen är avsedda att tillgripas när landet befinner sig i krig (eller näst intill), men som ändå av regeringen tillgripits i tid och otid.

För ett tiotal år sedan var det utomordentligt nära att Aftonbladet tvingades i konkurs

av ett långvarigt prisstopp, som man i sin lojalitet mot det regerande partiet inte ville ifrågasätta. Men regeringen stod naturligtvis på Aftonbladets sida och upphävde prisstoppet på dagstidningar — trots att resten av prisstoppet kvarstod. Aftonbladet (och Expressen) kunde höja priserna och tidningen räddades undan konkursen.

Det inträffade visade klart på vilken fara mot yttrandefriheten som låg i att prisstopp tillämpades även på tryckta skrifter och andra produkter som var skyddade i grundlagen. Alla förlag kan ju inte påräkna lika gynnsam behandling som Aftonbladet. Och det är naturligtvis principiellt orimligt om rätten att utge tryckta skrifter skall underordnas en administrativ myndighet av låg dignitet, när grundlagen förutsätter att vare sig regering eller riksdag har rätt att ingripa mot den som vill sprida tryckta skrifter.

Mot den här bakgrunden genomförde Contra en analys av tryckfrihets- och prislagstiftningen. Slutsatsen var att det enligt gängse rättsprinciper inte skulle vara möjligt att

Auktionsförrättare är i stort sett de enda näringsidkare som Statens Pris- och Kartellnämnd, SPK, låtit vara ifred. Nu gör SPK också anspråk på att vara överdomare över det fria ordet.

genomdriva prisstopp i strid mot den som gjorde sin rätt enligt tryckfrihetsförordningen gällande.

Förlagens organisationer ville dock inte driva frågan till sin spets. Dels på grund av en svensk "sedvana" att alltid finna kompromisser. Dels på grund av att prisstoppet i sig — och förlagsorganisationernas möjligheter att å medlemmarnas vägnar förhandla med Statens pris- och kartellnämnd (SPK) — var en möjlighet att gentemot medlemmarna (och inte minst tänkbara blivande medlemmar) visa vikten av att vara med i organisationen. Det var alltså för mycket begärt att Tidningsutgivareföreningen eller Bokförläggareföreningen skulle slåss på barrikaderna för tryckfrihetens principer.

Contra beslöt därför att ställa upp och slåss själv. Mot hela den repressiva statsapparaten. Men den som slåss för en god sak behöver inte rädas fienden.

Contra anmälde sig själv

I samband med ett prisstopp i början av 1985 tog Contra därför saken i egna händer. Två priser och en avgift höjdes. Det gällde boken *Västerlandets misstag* av Alexander Solzjenitsyn och Sverige-Amerika-märket. Och det gällde de portoavgifter som debiteras Contras kunder. Portoavgifterna — som alltid ansluter till Postens porton — höjdes för att Posten höjt sina porton. Men den höjningen kunde inte Contra genomföra omedelbart på grund av att det fanns färdiga trycksaker med de gamla portona. Det var billigare att "bjuda" på portohöjningen än att trycka nya broschyrer. Men när en ny upplaga skulle tryckas för att den gamla var slut hade prisstopp införts.

Contra anmälde själv prishöjningarna till Statens Pris- och kartellnämnd. Det gjordes i ganska provokativ form:

"Vi har härmed nöjet att meddela att vi höjt våra priser i strid mot gällande s k prisstopp. Utgångspunkten för vårt beslut är att prisstoppet är såväl omoraliskt som samhällsskadligt. Det senare torde vara allom — inklusive SPK och regeringen — bekant efter den offentliga utredning som behandlat frågan. Som ansvariga för den rörelse som drivs av Stiftelsen Contra måste styrelsen sköta verksamheten på ett mot stiftelsens stadgar ansvarigt sätt. Att följa prisstoppet rymmer inte inom detta ansvar. Låt oss nedan redogöra för de tre prishöjningar som vi genomfört. Alla tre har stöd av grundlagen (regeringsformen respektive tryckfrihetsförordningen), trots att de inte undantagits från prisstoppets tillämpning.

1. Vi har höjt priset på Alexander Solzjenitsyns bok *"Västerlandets misstag"* från 39:- till 41:- (Jfr TF 1 kap. 1 par och 6 kap 1 par)

2. Vi har höjt priset på vårt rockslagsmärke med Sveriges och USAs flaggor (*"Sverige-Amerika-märket"*) från 4:- till 5:- (Jfr RF 2 kap 1 par samt 12 par 2 st)

Sverige-Amerika-märket måste tas ur sortimentet, eftersom det inte gick att få märket upptryckt till de gamla priserna. SPK och regeringen förbjöd Svensson att uttrycka sitt gällande av USA och Ronald Reagan.

3. Vi har höjt vår porto- och expeditonsavgift från 5:-/12:- till 6:-/14:-. Det är en avgift som grundas på en genomsnittsberäkning av portokostnaderna. Enskilda försändelser kan dock ligga både över och under den avgift vi tar ut. Posten genomförde en kraftig avgiftshöjning den 3 december 1984. För en verksamhet som grundas på postorder var det självklart ogörligt att under högsäsong inför jul ändra priserna i uteliggande trycksaker. Den saken fick anstå tills det var dags att trycka upp nytt material, vilket nu skett. Om ni vill bura in någon för denna prishöjning föreslår vi Postverkets chef eller kommunikationsministern som lämpligare offer än oss. (Jfr även i detta fall ovan nämnda paragrafer i TF och RF).

Vi ser fram emot att SPK nitiskt reagerar mot våra brott mot prisstoppet. Omoralisk statlig verksamhet måste dras fram i ljuset. Alldeles särskilt när den är grundlagsstridig."

Contras brev sändes den 23 april 1985 till SPK, som med ovanlig byråkratisk snabbhet svarade redan den 7 maj samma år:

Contra erinrades om att "gällande stoppriser" skulle tillämpas och "skyldigheten att iaktta gällande prisstoppbestämmelser". De paragrafer som Contra anfört i tryckfrihetsförordningen och regeringsformen berördes inte i SPKs brev.

Contra framhårdade i sin linje i ett nytt brev av den 15 maj. I brevet skrevs bl a:

"Vi har emottagit rubricerad skrivelse där ni låter påskina att Stiftelsen Contra skulle ha skyldighet att hålla något som ni kallar 'gällande stoppriser'. Som vi framhöll i vår skrivelse av den 23 april är försök att göra prisstoppet gällande på opinionsbildande material grundlagsstridigt. Vi har därför inga som helst avsikter att återgå till det som ni kallar 'gällande stoppriser'..."

Det påpekades också i Contras brev att posten höjt sitt trycksaksporto med 300 procent de senaste åren.

Långt utredningsarbete

Till prisregleringslagen hör att det är bara i undantagsfall som ett brott mot prisstoppet går till åtal. Grundidén är att SPK skall skrämja företag och andra till att "förhandla". Det ger ökad makt åt byråkraterna på SPK. De tjänstemän som en gång lyckades knäcka hela jordbruksmaskinbranschen i Sverige och såg till att tillverkningen av traktorer helt lades ned. Tjänstemännen vid SPK inser sin makt och såg nu chansen att inte bara knäcka en industri — det hade man ju redan på sin meritlista — nu kunde man också lägga under sig det fria ordet. Men Contra ville inte spela med.

För att åtal skall väckas för brott mot prisregleringslagen krävs en anmälan av styrelsen för Statens Pris- och Kartellnämnd till åklagarmyndigheten. Efter ett styrelsebeslut av SPK anmälde saken till åklagarmyndigheten den 29 maj 1985. Av SPKs skrivelse framgår dock att det var med föga begeistring som anmälan gjordes. Men man kände sig tvungen.

Åklagarmyndigheten tog god tid på sig att utreda saken. Per telefon "förhörd" flera medarbetare i Contra. Alla medverkade på bästa sätt för att klargöra hur det förhöll sig. Sällan har polisen fått så helhjärtat stöd i sitt utredningsarbete av en misstänkt "brotsling". Det var bara en hake. Beslutet om prishöjning var fattat av Contras styrelse, och lagen förutsatte att någon enskild skulle vara ansvarig. Möjligen skulle samtliga styrelsens ledamöter kunna åtalas, men då trodde åklagaren att rättegången skulle sluta i att den ene skyldige på den andre. Han föreslog därför i ett samtal med Contra att målet skulle läggas ned och ärendet avskrivas. Eftersom Contra var övertygat om att ha rättvisan — och förhoppningsvis även rätten — på sin sida accepterades dock inte förslaget. Efter interna överläggningar inom Contra påtog sig den som stött för broschyrsammansättningen att för egen del ta på sig hela det ansvar som egentligen låg på styrelsen. Efter ett och ett halvt års utredande förvandlades SPKs anmälan mot Contra till en stämning inför Stockholms tingsrätt.

Tryckta skrifter utgör frizon

I februari 1986 hölls rättegång där Contra framförde de argument som beskrivits tidigare. Argumenteringen var underbyggd med utförliga utdrag ur förarbetena till tryckfrihetslagstiftningen, förarbeten som beskriver de tankar som varit vägledande för utformningen av grundlagen. Det skriftliga underlaget till Contras försvar uppgick till 13 fullskrivna A4-sidor juridisk argumentation. Ur förarbetena kan bl a nämnas departementschefens uttalanden som: "Vår tryckfrihets betydelse för samhällslivet kan svårigen skattas nog högt. Rätten att genom tryckta skrifter och särskilt genom pressen påverka opinionsbildningen och utöva kritik över rikets styrelse och förvaltning utgör i

själva verket en livsbetingelse för den nutida demokratin." Departementschefen argumenterade också mot att vissa frågor skulle regleras i vanlig lag — allt skulle enligt honom tas upp i tryckfrihetsförordningen direkt, för att inte möjliggöra sådant som det så kallade "transportförbudet". Därför fick man också senare när man gjorde inskränkningar i tryckfriheten gå den omständliga vägen med beslut av två riksdagar — det har gällt införande av förbud mot alkoholreklam, reglering av kreditupplysningar i tryckta skrifter och förbud mot barnpornografi.

I tryckfrihetssakkunnigas utredning heter det bl a: "Spridandet av tryckt skrift bland allmänheten utgör en väsentlig sida av tryckfrihetens utövning. Det vore meningslöst att erkänna en rätt att trycka skrift, om obegränsade hinder mot spridning kunde uppställas. Tryckfriheten förutsätter alltså en principiell rätt att sprida skrift utan andra hinder än sådana som äro betingade av tillsynen över tryckta skrifter eller nödvändiga för beivrandet av tryckfrihetsbrott." Det påpekas särskilt att spridningsrätten innefattar just handel med skrifter. Det får inte förekomma att regler införs som gör det ekonomiskt omöjligt att sprida skrifterna.

I praktiken har också tryckta skrifter inte lagts under andra regleringar av handeln. Den gamla affärstidslagen gällde inte handeln med tidningar. Kommunen får inte kräva tillstånd för att någon skall få sälja tryckta skrifter på allmän plats. Och jultidningsförlagen kan ostraffat anlita barn som enligt

arbetstidslagstiftningen inte får ta något arbete. Det här var några av de argument som anfördes av Contra.

Dom utan motivering

Tingsrätten redogjorde i sin dom för Contras argumentering. Men när det kom till att motivera ett domslut blev texten i domen plötsligt innehållslös: "Tingsrätten finner inte utrett att Stiftelsen Contra genom prisstoppet på de varor och tjänster som åtalet avser hindrats i utövandet av sina genom tryckfrihetsförordningen skyddade rättigheter beträffande dessa varor och tjänster. Inte heller att förordningen i fråga utformats så att den i sig skulle utgöra sådant hinder. Invändningen att prisstoppet skulle strida mot grundlagsenligt skydd enligt tryckfrihetsförordningen kan därför lämnas utan avseende."

Tingsrätten lyckas alltså komma till dom utan att alls behandla den fråga som både åklagaren och Contra ägnat åtskillig möda åt att utveckla. Man gör det bekvämt för sig och dömer Contras företrädare till 800 kronor i böter.

Processen går vidare

Självklart har Contra vägrat att finna sig i detta och domen har överklagats till Svea hovrätt. Hovrätten hanterar för närvarande ärendet, men försöker med olika juridiska knep slippa ifrån att över huvud taget hantera

frågan. Man har väckt frågan att avgöra ärendet utan huvudförhandling, vilket i praktiken innebär att frågan inte kommer att prövas alls. Hur det kommer att gå med det kommer att visa sig under hösten.

Att Contra ägnat ett ganska stort intresse åt den här frågan beror naturligtvis inte på de 800 kronorna i böter. Än mindre på prisändringens betydelse för Contras intäkter (priset på Solzjenitsyns bok är nu sedan prisstoppet är hävt åter sänkt till 39:-). Nej, den viktiga principiella frågan är om regeringen och dess myndighet SPK kan hantera tryckfriheten hur den vill. Om tingsrättens tolkning vinner gehör i högre instans har Contra visat på en vidöppen möjlighet för den som vill krossa det fria ordet. En inkörsport för den främmande makt som vill utöva påtryckningar på Sverige liknande dem som det socialistiska Tyskland stod för på 1940-talet. Ingen behöver väl tveka om att det i så fall är ett annat socialistiskt grannland som skulle ligga närmast till att utöva de påtryckningarna. Om inte en svensk domstol idag, när det inte står ockupationsarmé vid eller innanför våra gränser, förmår försvara tryckfrihetens principer så är det lätt att inse att det skulle vara helt utsiktslöst att försvara principerna i ett mer kritiskt läge. Tryckfrihetsförordningen blir i så fall inte ens värd det papper den är tryckt på.

Carl G. Holm

När polisen har för lite att göra
Forts från sid 5

ett "brott" att använda grillen. När det korta frihetsberövandet av Filip och kravet på att han skulle "skriva på" togs upp förklarade Nordström att sådant förekom inte i Sverige. Att polisen inte hade några lagliga möjligheter att kräva något sådant, något som hörde hemma i Chile och liknande länder. Ändå var det precis vad som hade hänt. När polispatrullen kallats in till Farstapolisens förnekade de bägge poliserna bestämt att något sådant förekommit. Som i så många andra fall när polisen överskridit sina befogenheter valde poliserna att blåneka och ord stod mot ord.

Den här gången var det aldrig fråga om något våld. De oskykliga medborgare som poliserna gett sig på var både nyktra och juridiskt kunniga. Och dessutom osedvanligt fridsamma. Men vad hade hänt om de gynn-samma förutsättningarna inte hade varit för handen? En polisgrupps tillfälliga brist på sysselsättning, dess överdrivna nit och vilja att ta lagen i egna händer hade mycket väl kunnat leda till brott — både från polisen och de medborgare som utsattes för polisens aggressiva och provokativa uppträdande.

Carl G. Holm

BREV TILL CONTRA

För en tid sedan besökte jag Köpenhamn. De trivsamma gatuserveringarna av kontinentalt slag hade ofta bara öl och vin att erbjuda. På minsta servering kunde man få sig en öl. Ja, t o m i stånden på Tivoli.

Kan någon i Sverige ens tänka tanken att servera öl och vin i kiosker på Gröna Lund och Liseberg? Nej, en "hederlig svensk" skall ha fickplunta med brännvin istället för att få chansen att på lagligt sätt få köpa en lättare dryck.

Vilka är då de synliga konsekvenserna av

danskarnas fria seder? Under tre dagar i Köpenhamns centrum såg jag *inte en enda berusad person*. Väl tillbaka i Stockholm var stökiga fyllerister — ungdomar likaväl som gamlingar — ett sedvanligt dominerande inslag i gatubilden, för att nu inte tala om hur det är på Gröna Lund.

Och ändå fortsätter den bisarra svenska alkoholpolitiken och nykterhetsorganisationerna kräver ännu fler restriktioner!

Per-Olof Eklund

FILM

Iskallt uppdrag

heter den senaste James Bond-filmen med Timothy Dalton som nykomling i huvudrollen. Det är en sedvanlig Bond-film, men den ideologiskt medvetne biobesökaren förfasar sig säkert över hur orealistiskt vänligt ledningen för den sovjetiska hemliga polisen

är framställd. Ja, Bond tvekar inte att samarbeta med några av de översta koryféerna inom KGB. Att Bond på detta sätt går Moskväs ärenden kompenseras till en del — men bara till en del — av att biobesökaren får en viss beskrivning av vad Sovjet sysslar med i Afghanistan.

Sven Enberg

SVERIGE-NYTT

Contras notisavdelning har sammanställt av Carl G. Holm. Den innehåller redaktörens sammanfattningar och kommentarer till händelser i världen. De källor som refereras är inte direkt citerade, utan texten är redaktörens sammanfattning av originalkällan, försävt inte annat markerat med citationstecken.

Kortare arbetstid

En statlig utredning undersöker möjligheterna att införa en sju veckors semestervecka. Och vid den socialdemokratiska partikongressen skall frågan om en förkortad daglig arbetstid till sex timmar diskuteras. Det torde dock stå klart att sex timmars arbetstid är aktuellt först långt in på 2000-talet.

Andra har väckt förslaget om möjligheten att sätta in och ta ut arbetstid på en "arbets-tidsbank".

Alla dessa resonemang bygger på den märkliga tanken att allt skall likformas. Att hela arbetsmarknaden skall omfattas av samma villkor. I ett pluralistiskt samhälle med olika önskemål vore det istället naturligt om enskilda och fackföreningar med sina arbetsgivare direkt kom överens om varierande villkor. Det förekommer idag, men bara i begränsad utsträckning. Låt sedan de som vill ta anställning "rösta med fötterna" så kommer det snart att visa sig vad folk vill ha, utan att det behövs några statliga utredningar för att lösa frågan.

I debatten om sex timmars arbetsdag eller sex veckors semester framställs de två alternativen som likvärdiga. Välj det ena eller det andra. Så är det naturligtvis inte. Sex veckors semester motsvarar arbetsmässigt en förkortad arbetsdag med mellan 11 och 12 minuter. Sex timmars arbetsdag är något som skulle kräva tio gånger så stora resurser som sex veckors semester.

Men frågan kan ställas om Sverige idag har råd att förkorta arbetstiden ytterligare. Den normala veckoarbetstiden i Sverige (40 timmar) är visserligen längre än i många andra länder. Men genom våra helgdagar, klämdagar, sjukfrånvaro och tusen och en lagstadgade ledighetsanledningar hamnar den faktiska arbetstiden i Sverige lågt.

Nedanstående siffror, som är hämtade från Mekanförbundet, verkstadsindustrins branschorganisation, visar den genomsnittliga årsarbetstiden i timmar för några industriländer 1986.

Island	2 000
Japan	2 000
USA	1 900
Storbritannien	1 825
Schweiz	1 800
Danmark	1 760

Norge	1 696
Österrike	1 691
Finland	1 677
Italien	1 642
Västtyskland	1 608
Belgien	1 600
Nederländerna	1 575
Frankrike	1 563
Sverige	1 488

Skall Sverige ha råd att följa efter övriga länder i den generella arbetstidsförkortningen krävs en ordentlig upprepning i floran av speciella ledighetsanledningar.

Homosexuella får stöd

Riksdagen har beslutat om bidrag med 500 000 kronor till de homosexuella organisationer. Det bör understrykas att det inte är fråga om något informationsanslag avseende AIDS, utan ett bidrag till organisationernas allmänna verksamhet.

Vi vill gärna informera våra läsare om vårt skattepengarna går, samtidigt som vi vill varna pastorer och andra med bestämda uppfattningar om homosexuella att det från halvårsskiftet är att anse som "olaga diskriminering" att särbehandla homosexuella — såvitt det är fråga om en negativ särbehandling. Det har också blivit straffbart att förolämpa en homosexuell för dennes läggning. Polisen skulle säkerligen med de här nya lagarna i bakfickan kunna föra bort mängden frikyrkopastor från tältmötet i bojor, med tanke på vad som, med Bibeln som grund, brukar framföras i predikningar runt om i vårt land.

Tvivel på svensk "rättvisa"

Svensk "rättvisa" står inte högt i kurs i utlandet. Och det på goda grunder. Vi återger nedan ett utdrag ur den brittiska tidningen *Private Eye* som omtalar ett även i Sverige uppmärksammat rättsfall med en brittisk officer som misstänkt:

"Arresteringen av gardeskaptenen Simon Hayward i Sverige i mars på grund av misstänkt narkotikasmuggling var anmärkningsvärd nog. Men de svenska myndigheternas agerande är ännu märkligare.

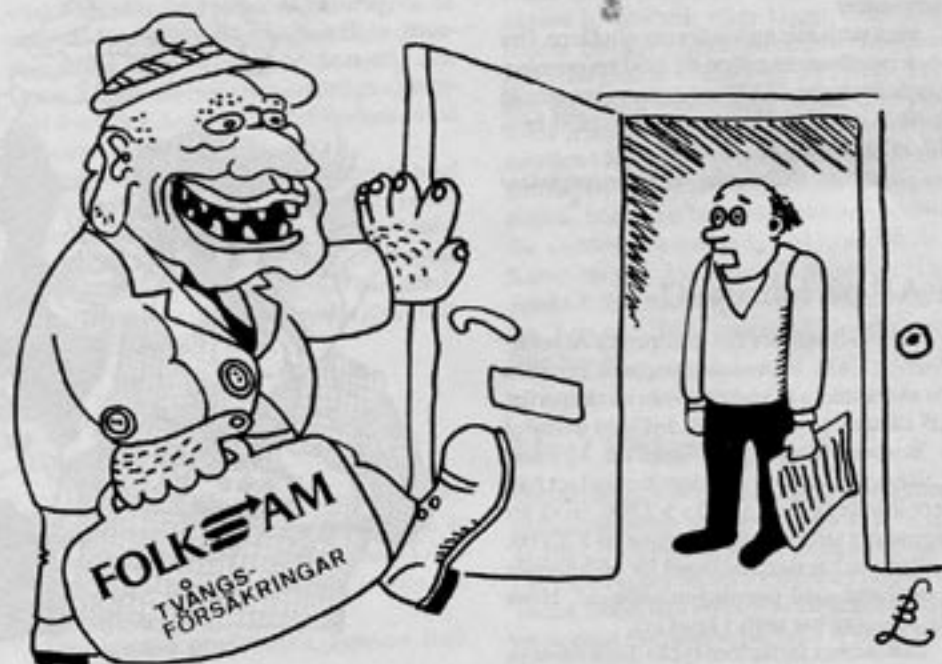
Hayward, 32, var på semester på Ibiza och bodde hos sin äldre bror Christopher, en tidigare anhängare av Rajneesh och "drop-out". Christopher hade en båt och Simon tänkte fiska en del.

Enligt bekanta till Simon Hayward, som har tjänstgjort som hemlig medarbetare till elitstyrkan SAS (Special Air Services) på Nordirland, blev båtturen aldrig av. Istället bad Christopher att Simon skulle köra hans Jaguar till Sverige, där det fanns en köpare.

Simon gjorde det och åkte genom Frankrike och Danmark med 56 kg hasch gömda under förarens dörr. När han kom till Sverige möttes han av Bill Forbes-Mitchell och några svenskar. Alla arresterades omgående som följd av en hemlig polisoperation.

Christopher har försvunnit efter broderns arrestering och Forbes-Mitchell har uttalat sig på ett sätt som fått svenska polisen att dra slutsatsen att Simon Hayward är inblandad i smugglingen. Forbes-Mitchell erkände sig skyldig och dömdes till sju års fängelse. Under rättegången erkände han att det var ungefär sjunde smuggelresan.

Simon Hayward har under mellantiden

befunnit sig i isoleringscell under mer än 100 dagar och har nekats möjligheten att träffa sin advokat, sir David Napley — enligt vad man påstått för att förhindra bevisförvänskning som skulle hindra rättvisans gång. Brittiska utrikesdepartementet har vid flera tillfällen vänt sig till svenskarna och det var först i torsdags /dvs 2 juli/ som de svenska myndigheterna hävdade att han nekats att träffa sin advokat eftersom någon korrekt begäran om det inte hade gjorts — ett påstående som går att belägga som ren lögn.

Ännu intressantare är den rättegång som genomförs i form av offentliga intervjuer. Det verkar inte som om principen om domstolsprövning gäller i Sverige. Inte heller bryr man sig om att framlägga bevisen mot den anklagade så att dennes advokat kan bemöta dem.

Haywards advokater, Kingsley och Napley, har inte kunnat få del av sin klients förhörtalanden inför den svenska polisen.

De skulle kunna få tag på dem om de var beredda att betala för sig på Fleet Street. Förra veckan var förhörtalanden till salu för tidningarna — mot ett pris. Dokumentet hade läckt från den svenska åklagarmyndigheten.

Ännu bättre kanske vore att ringa till Sverige där åklagaren gladeligen talar med vem det vara må — i största förtroende naturligtvis — om angelägenheter som han vägrat att uttala sig om för Simon Hayward, dennes advokat och dennes familj.

Miljonärerna allt färre

Allt fler hushåll upptäcker att taxeringsmyndigheterna anser dem vara miljonärer. 1985 var det 31 523 hushåll som deklarerade en förmögenhet på mer än en miljon kronor. Varje höjning av taxeringsvärdena på villor och bostadsrätter skapar automatiskt nya miljonärer.

Men Realt blir miljonärerna allt färre. Om man omräknar en miljon till 1950 års penningvärde fanns det 42 570 miljonärer (fast antalet hushåll var åtskilligt lägre) och 1970 hela 67 347 stycken.

(Näringslivets Ekonomifakta)

EAP på fallrepet?

Vi hör allt mindre om Europeiska Arbetarpartiet (EAP). En av anledningarna kan vara de ekonomiska svårigheter som moderpartiet US Labor Party har i USA. Inför en domstol i Boston försäkrade ledaren Lyndon LaRouche att han var så barskrapad att han inte kunde få ihop mer än \$ 2.000, trots att domstolen satt en borgenssumma på \$ 20.000. LaRouche har stått anklagad för bedrägerier i samband med penninginsamlingar. Hans dataföretag har satts i konkurs.

LaRouches fattigdom tycks dock ännu så

länge vara partiell. En "okänd" 82-åring ställde upp med borgenssumman och LaRouche kunde omgående flyga till Västtyskland. Och dagen innan han förklarade sig vara så gott som utfattig publicerade en LaRouche-organisation en annons för över \$ 20.000 i en Boston-tidning.

Restaurang tar över skolmaten

Media Hotel Management driver skolbispisningen i privat regi. Första kund var Boxholms kommun i Östergötland. Men nu är det fler kommuner som har nappat på idén. Göteborg, Sollentuna och Linköping hör till de kommuner som visat intresse. Grunden för verksamheten är flexibilitet. I traditionell skolköksverksamhet planeras hela terminens matsedel i förväg. Utan hänsyn till att priserna på råvarorna svänger med säsongen — och att prissvängningarna kan vara olika år från år. Hittills har verksamheten mötts positivt av eleverna. Inte minst p g a att den rationellare driften har lett till att råvarukostnaden per portion har kunnat höjas inom ramen för ett fast portionspris.

Ta Marjasin i örat!

Så skrev för en tid sedan Sydsvenska Dagbladet i en ledare riktad till LO-ordför-

randen Stig Malm. Och visst har Sydsvenskan rätt — inom ramen för de märkliga regler som gäller på den svenska arbetsmarknaden. Där det är LO och inte medlemmarna som räknas i fackliga sammanhang. Så länge LO gör anspråk på att företräda alla — även dem som inte vill veta av LO — är det naturligtvis rimligt att hålla disciplinen i de egna leden. Men om och när mer demokratiska förhållanden utvecklas på svensk arbetsmarknad bör självklart var och en själv avgöra vilket fackförbund de skall tillhöra. Och de som vill skall få stå utanför utan att deras arbetsgivare drabbas av trakasserier.

Då skall lhrebaden få driva sin sommarrestaurang utan blockad från organisationer som inte har några medlemmar på lhrebaden. Och de organisationer som företräder tillräckligt många medlemmar kunna göra sin röst hörd.

I USA finns regler som säger att en fackförening har rätt att förhandla enbart om den företräder minst hälften av de anställda. På begäran av fackförbund eller arbetsgivare ordnar staten offentligt kontrollerade omröstningar bland de anställda för att avgöra om en viss anläggning skall vara underkastad kollektivavtal med fackföreningen eller ej.

Stig Malm förmäde inte sa sin Marjasin i örat. Statsminister Ingvar Carlsson hade bättre plå på den bångstyrige. Skärpning Stig Malm!

Det ryker otäckt när Marjaschin leker med elden — Ta honom i örat Stig Malm!

UTLANDS-NYTT

Oppositionen i Korea

Det har rätt oro i Korea. Våldsamma upplopp och strejker har tillhört nyheterna för dagen. Regimen har beskyllt oppositionen för att gå kommunisternas ärenden.

Det koreanska folket har bittra erfarenheter av kommunismen. Koreakriget förödde landet, och än i dag är befolkningen i den norra delen av landet underkastad en diktatur som får den södra delen att framstå som ett mönster av demokrati. Vilket den långt ifrån är. Sydkorea har en lång väg att vandra innan landet kan kallas demokrati. Men i motsats till sin norra granne har landet åtminstone tagit de första stegen i rätt riktning.

Hur är det med oppositionens ledande företrädare — är de kommunister i det fördolda?

Svaret måste bli ett entydigt nej. Den mest kände oppositionsledaren Kim Dae Jung har en bakgrund som företagsledare. Han formulerade 1985 ett politiskt program där han menade att Sydkorea borde bli något av ett Västtyskland. Trots att fienden finns som ett hot vid gränsen borde landet kunna erbjuda sina medborgare politiska och medborgerliga rättigheter. Armén borde inte blanda sig i politiken och — märk väl — staten borde minska sin inblandning i ekonomin. Kim är en varm förespråkare av marknadsekonomi. Kim har visserligen uttalat sig för att de amerikanska trupperna bör lämna landet, men först sedan Syd- och Nordkorea förenats under en enad demokratisk regering.

Kim Young Sam, den andre oppositionsledaren, instämmer i stort sett med sin namnes politik. Bägge Kim är alltså väl införstådda med det koreanska folkets bestämda avståndstagande från kommunismen. Men detta avståndstagande bör ju vara ett naturligt redskap för att utveckla demokratin, inte tvärtom.

Gorbatjov flyttar fram positionerna?

Efter den tyske pilotens landning nära Röda torget fick Gorbatjov chansen att göra sig av med några motsträviga personer i försvarsledningen. Inte ens en sovjetisk diktator avskedar sådana personer utan vidare. Men det är säkert inte sista steget för Gorbatjov när det gäller att konsolidera makten. Frågan är om inte chefsideologen Jegor Ligatjov är en av de som står närmast på listan. Ligatjov har uttryckt tvivel om Gorbatjovs ekonomiska politik och gjort invändningar att den inte är tillräckligt renlärt marxistisk. Ligatjov höll nyligen

ett tal om jordbrukspolitik, knappast något för en chefsideolog. Medan Alexander Jakovlev, chef för Partiets propagandaavdelning, alltmer börjat tala ideologi.

Sandinisternas antisemitism

Den judiska tidskriften *Menorah* har i en artikel behandlat den nicaraguanska sandinistregimens antisemitism. Idag finns det inte längre några judar kvar i Nicaragua. De har jagats på flykten av sandinisterna.

Den judiska befolkningen i Nicaragua har aldrig varit stor. Men i Managua fanns en synagoga. Den utsattes för en brandbomb 1978 när församlingen förrättade sin gudstjänst. När församlingens medlemmar försöker fly hejdades de av beväpnade sandinister, som förbjöd dem att lämna byggnaden.

Senare beslagtogs sandinisterna synagogan och regeringen hävdade när den fick kritik av amerikanska judiska organisationer att synagogan var en privat bostad. När dokument som bevisade att synagogan byggts av församlingen lades fram erbjöd sig regeringen inför det internationella trycket att återlämna synagogan. Det var 1983. Då fanns det bara ett par judar kvar i landet.

Antisemitismen tar sig olika uttryck. Ett exempel är följande citat ur tidningen *Nuevo Diario* (som all press i Nicaragua kontrolleras av sandinisterna) den 17 juli 1982: "Världens pengar, banker och finanser ligger i händerna på judarnas ättlingar, sionismens eviga beskyddare. Som en följd av sin ekonomiska makt besitter de även den politiska makten, såsom nu är fallet i Förenta Staterna". Detta och liknande uttalanden togs till utgångspunkt för trakasserier mot enskilda judar, inte minst då naturligtvis de som var företagare eller välbeställda. Nicaraguanska judar som Isaac Stavisky och Oscar Kellerman har gett personliga vittnesmål över hur de upplevt förföljelsen, med hot och våldsdåd.

Sandinisterna har nära förbindelser med PLO och PLO har aktivt medverkat i sandinisternas militära utbildning. Yassir Arafat har besökt Managua och PLO har öppnat en "ambassad" där. Samtidigt har sandinisterna avbrutit de diplomatiska förbindelserna med Israel.

Ny polsk president utsedd i London

Enligt Polens gällande författning av 1935, som fortfarande för de fria polackerna är gällande, har landets statschef under krigsförhållanden rätt att efter sju år utse sin efterträdare.

Den senaste presidenten, Edward Rac-

zynski, tidigare Polens ambassadör i London, utsåg nyligen Kazimierz Sabbat, tidigare premiärminister, till denna höga post. Kazimierz Sabbat besökte för två år sedan både Sverige och Norge efter flera besök i Nord- och Sydamerika, Australien, Västtyskland och Belgien.

Den högtidliga akten bevitnades av representanter för de förslavade folken i Östeuropa och omnämndes bl a i *The Times*, *The Daily Telegraph* och andra västerländska tidningar, samt i den polska underjordiska pressen som f n omfattar cirka 800 tidningar.

Den polska regeringen i London har representanter i 22 länder, där det bor omkring 15 miljoner polacker idag.

Denna regering har knutit närmare kontakter med representanter för Polens grannländer. I januari i år undertecknades en polsk-tjeckoslovakisk samarbetsdeklaration. En likadan överenskommelse träffades tidigare med Fria Ukrainas regering i Paris. Så småningom träffas väl liknande avtal med representanter för de baltiska folken, det övriga Östeuropa osv.

När dessa länder i framtiden åter blir fria kommer ett sådant samarbete att betydligt stärka gemenskapen dem emellan och de kommer förmodligen att vilja ingå i EG.

Wieslaw Patek

Glasnost och Katyn

Solidaritet Norge-Polen har på samma sätt som andra stödorganisationer för den förbjudna polska fackföreningsrörelsen Solidaritet skrivit brev till Gorbatjov, där man kräver öppenhet också om Katyn-massakern, mordet på över 4 000 polska officerare under Andra världskriget.

Det var tyskarna som hittade liken i Katyn-skogen 1943, och de beskyllde inom kort ryssarna för att stå bakom mordet, något som Stalin bestämt förnekade. När saken skulle behandlas i krigsförbrytarprocessen i Nürnberg efter kriget fann domstolen de sovjetiska anklagelserna mot tyskarna som så osannolika att Katyn-mordet inte kom med i åtalet — till ryssarnas stora irritation. Det har gått 47 år sedan mordet i Katyn-skogen. Om den sovjetiska ledningen menar allvar med sin Glasnostpolitik, bör de nu lätta på slöjan och berätta för världen om vad som verkligen hände i Katyn-skogen för över 47 år sedan. Det polska folket har krävt att få veta sanningen om Katyn — från sina egna "ledare" och från Sovjet.

Nils Tore Gjerde

Livet i Nicaragua

förödas alltmer av den sandinistiska regimen. Inflationstakten är uppe i cirka 1 000% per år. Fackföreningarna klagar på att en månadslön bara räcker till att försörja en familj i en vecka. Enligt den officiella växelkursen ligger en normal månadslön på cirka 1.400 kronor.

RAPPORT FRÅN GERILLAN

men växlat till dollar på svarta marknaden blir lönen värd cirka 60 kronor! Maten är ransonerad. Ibland är livsmedel slut i butikerna, även stapelvaror som ris och bönor. På den fria marknaden går det dock fortfarande att köpa mat. Månadslönen räcker då till 6 kg kött.

På den ransonerade marknaden får man köpa ett par jeans och en skjorta per månad. Men ett par jeans kostar två månadslöner. Tvålar av normalstorlek klyvs i fjärdedelar innan de säljs. Och ransoneringen av dambindor är på tio stycken per månad och familj — oavsett om ingen, en eller flera i familjen är i behov av produkten.

Yrkesarbetare lämnar sin anställningar för att de inte kan försörja sig. De får det bättre som gatuförsäljare. En klassisk sysselsättning i underutvecklade länder.

Sovjet i Iran

Iran var tidigare ett viktigt område för amerikansk radio- och radarspaning mot Sovjet. Nu gör uppgifter gällande att Sovjet byggt tre radaranläggningar i östra Iran, som bemannas av 120 sovjetiska experter. Stationerna ska ha tagits i bruk 1983, efter en hemlig iransk-sovjetisk överenskommelse 1981.

Kapitalismen lever

I det av socialistisk retorik hårt drabbade Zimbabwe lever kapitalismen ett hälsosamt liv. Till invånarnas fromma. Medan övriga "frontstater" i södra Afrika gjort allvar av de socialistiska slagorden — och följdriktigt drabbats av hungersnöd och bakslag — kan Zimbabwe exportera livsmedel.

De 4 000 vita storjordbrukarna har fortsatt att driva sin verksamhet efter Mugabes maktövertagande (den förste jordbruksministern var själv vit jordbrukare). De här storjordbruken är nyckeln till Zimbabwes framgångar på jordbruksområdet, men ett allt viktigare bidrag kommer nu också från svarta jordbrukare. Under Ian Smiths vita regim var de svarta jordbrukarna till en del hindrade från att sälja sina produkter till de organisationer som marknadsför varorna internationellt. Alltså tvangs de svarta mest syssla med "husbehovsjordbruk". Idag finns 750 000 sådana jordbruk i Zimbabwe, men ungefär 10 000 av de svarta jordbrukarna har utvecklat sin verksamhet till större skala. Det är bl a nya kreditmöjligheter och nya marknadsföringskanaler som skapat möjligheterna.

I år blir skörden i Zimbabwe dålig. På grund av torkan kommer majsskörden sannolikt bara att bli hälften av vad den var förra året. Men för Zimbabwe är det ingen katastrof. Som det skulle varit i vilket som helst av grannländerna. Genom en kapitalistisk jordbrukspolitik har man tagit tillvara de möjligheter som det bördiga landet ger.

(The Economist, London)

I olika kommuniststyrda länder pågår väpnad frihetskamp. Det är svårt att få en rättvisande bild av den militära utvecklingen — eftersom nyhetsflödet domineras av propaganda från bägge sidor. Mot bakgrund av information som Contra har tillgång skall vi ge en kortfattad sammanfattning av "frontläget".

Nicaragua. Inre motsättningar i Contrasgerillan och problem med finansieringen i anslutning till den sk Iran-Contra-affären har gjort att Contras inte kunde driva någon mer omfattande verksamhet under början av året. En viss förbättring har skett under de senaste månaderna. På den politiska sidan var det viktigaste framsteget när alla oppositionsgrupper den 13 maj kunde enas kring ett gemensamt uppträdande. En överenskommelse träffades och undertecknades då av Adolfo Calero, Pedro Joaquín Chamorro, Alfonso Robelo, Alfredo Cesar, Azucena Ferrey och Aristides Sanchez. De sex representerar alla nämnvärda oppositionsgrupper i Nicaragua, med undantag för indianernas organisationer på Nicaraguas östkust.

Mozambique. 1986 var ett succéår för frihetskämparna i RENAMO. Verksamheten spreds till alla delar av landet och Mozambique närmade sig politiskt sammanbrott. Efter president Samora Machel's död tycktes dock den nya ledningen med utländskt stöd återta initiativet. Gerillan tvingades till defensiv, och det som i slutet av 1986 såg ut som en sannolik snar gerillaseger ser idag ut att bli en utdragen affär. Utländska journalister (Sharon Behn för *Africa Events* och Holger Jensen för *Washington Times*) har från Mozambique kunnat bekräfta det starka

folkliga stödet för RENAMO och belyst hur man bygger upp verksamheten i de befriade delarna av Mozambique.

Angola. Den kommunistiska regimen i Luanda saknar fortfarande stöd i det tätbefolkade södra Angola. UNITA gör ofta raidar i norra Angola. Men förhandlingar har upptagits om ett öppnande av Benguela-järnvägen, som varit stängd p g a UNITAs styrka i området. De förhandlingarna måste ses som ett svaghetsstecken från gerillan. Fortfarande är regimen i Luanda helt beroende av kubanska ockupationstrupper.

Afghanistan. Om gerillan har drabbats av bakslag av skilda slag i de tre förstnämnda länderna, så är bilden desto mer gynnsam i Afghanistan. De amerikanska bärbara luftvärnsrobotarna Stinger har god verkan mot helikoptrar och flygplan. De sovjetiska helikoptrarna har länge varit gerillans svagaste punkt. Men nu skjuts helikoptrar och flygplan ned i takten ett om dagen. En Stingerrobot kostar 75.000 dollar, medan en sovjetisk Mi-24-helikopter går på cirka 2 miljoner dollar. Så det amerikanska biståndet ger god utdelning. Gerillan har dessutom vid flera tillfällen gjort raidar in på sovjetiskt område och deserteringarna från den afghanska kommunistarmén har nått rekordnivå. Sovjet börjar bli alltmer beredvilligt till eftergifter.

På det politiska fältet har de sju stora oppositionspartierna i maj kommit överens om att välja en konstituerande nationalförsamling på 322 ledamöter, 270 av ledamöterna skall väljas i Afghanistan, medan flyktingarna i Pakistan och Iran tillsammans skall välja 52.

Australien röstar rött:

Hawkes valseger oroar

För ett halvår sedan pekade alla opinionsundersökningar på en högerseger i det australiensiska valet. Men vänsterledaren lyckades tillfälligt vända opinionen och fick en tredje mandatperiod.

Australien hade vant sig vid högerorienterad politik efter 21 års högerstyre. Och det såg för ett halvår ut som om väljarna tröttnat på Bob Hawkes socialister. Men i valet nyligen tog socialisterna hem en tredje valseger.

På två regeringsperioder har Hawke lyckats bryta mot inte mindre än 31 vallöften. Man har bl a infört realisationsvinstskatt, trots att Hawke 1983 lovat att inte göra det. Man har höjt räntenivån, trots att Hawke lovat att inte göra det. Finansminister Paul Keating lovade i november 1984 att inga nya skatter skulle införas, men ändå har det blivit skatt på lunchförmåner, vin, en ny moms och dessutom har de gamla skatterna höjts. Och löftet om att höja pensionerna till 25% (!) av genomsnittslönen, ett löfte som Hawke gav 1983, har inte infriats.

Australien hade under Hawkes tid byggt upp den största utlandsskulden någonsin, och 1986 försökte han införa ett nationellt centraliserat ID-kortsystem i hela landet, mycket efter modell av de svenska personnumren. Det centrala systemet skulle ersätta det decentraliserade system där olika myndigheter använder olika beteckningar. Australierna protesterade mot det annalkande Storebrorssamhället och förslaget stoppades i Senaten, efter livliga protester mot idén, som man menade hotade den personliga integriteten.

Om Hawke skulle lägga fram förslaget en andra gång och Senaten sade nej en gång till skulle det enligt australisk lag stoppas för gott. Om han å andra sidan lyckades vinna över några senatorer och driva igenom förslaget, så kunde det införas. Var det värt risken? I slutet av 1986 pekade alla väljarundersökningar på att högeroppositionen skulle ha vunnit ett val.

Labor bättre organiserade

På ungefär sex månader — från slutet av 1986 till juli 1987 — lyckades Hawkes socialister återvinna väljarsympatierna. Hur gick det till?

Jag frågar dr Gerard Henderson, som tidigare var rådgivare till oppositionsledaren John Howard. Henderson är numera chef för Sydney-avdelningen av Institute of Public Affairs, en konservativ "think tank".

Gerard Henderson skriver regelbundet i *The Australian*, en av Australiens största tidningar och dessutom i *Wall Street Jour-*

nal.

Henderson konstaterar att det socialistiska Labor-partiet är överlägset bättre organiserat än Liberalerna (det största oppositionspartiet). Liberalerna är i desperat behov av strukturomvandling.

"I det senaste valet hade socialisterna tre gånger så mycket pengar att satsa på sin valkampanj som Liberalerna hade" konstaterar Henderson också.

Dessutom pekar Henderson på splittringen inom oppositionen. Andrew Peacock, Liberalernas fd partiledare, hamnade på förstasidorna sedan han i ett i hemlighet bandat telefonsamtal uttryckt grov illojalitet mot partiledaren John Howard. Howard kallade upp Peacock och avskedade honom. Liberalerna hann inte ens med att utse ersättare innan nästa skräll kom.

Joe Bjelke Petersen, Australiens svar på "Moral Majority's" pastor Jerry Falwell, välkänd för den spontanitet med vilken han beskriver kommunister och en person som aldrig sparat på krutet när han kommenterat den socialistiske premiärministern, fick plötsligt för sig att utmana Ian Sinclair,

ledaren för det näst största oppositionspartiet, Nationalistpartiet.

I väljarnas ögon var bläggde de stora oppositionspartierna splittrade och socialisterna tog tillbaka de sympatier de förlorat. Henderson menar att Australiens partier med få undantag varit eniga sedan Andra världskriget. Splittring är ett nytt och obekant fenomen för väljarna.

Maktkamp hos liberalerna

Efter valförlusten kämpar tre personer om ledarskapet i det liberala partiet.

Andrew Peacock är s k "wet" (tillhör vänsterflygeln). Henderson menar att han är alltför oerfaren i ekonomiska frågor.

John Howard är "dry" (tillhör högerflygeln) och därtill finns den förre partiledaren och premiärministern Malcolm Fraser. Både Howard och Fraser är duktiga ekonomer menar Henderson, men Fraser förmådde aldrig utnyttja sina goda teoretiska insikter praktiskt när han satt vid makten.

Maktkampen rasar när detta skrivs för fullt i det parti som länge ansågs mer eller

Forts på sid 17

Gorbatjovs politik -bluff eller allvar?

Michail Gorbatjovs offensiv i nedrustningsfrågan har fått återverkningar på den internationella politiska utvecklingen. Men hur stor tilltro skall man sätta till uttalanden från Sovjet, och hur äkta är initiativen?

Sedan Michail Sergejevitj Gorbatjov blev generalsekreterare för Sovjetunionens kommunistiska parti en marsdag 1985 har han i likhet med tidigare generalsekreterare lanserat Sovjet som ytterst fredsangeläget, men till skillnad från sina föregångare sökt ställa Sovjet i en mer kompromissvillig dager. Den viktigaste länken i kedjan av mer eller mindre seriösa fredsinitiativ var det av Sovjet arrangerade toppmötet i Reykjavik 11-12 oktober 1986. Den sovjetiska sidan framlade då ett "nedrustningspaket" om fem delförslag som löd enligt nedanstående:

1. Att reducera de strategiska offensiva kärnvapnen på båda sidor till hälften inom de närmaste fem åren (innan 1992). Den återstående hälften avlägsnas inom de därpå följande fem åren (innan 1997).
2. Att avlägsna alla sovjetiska och amerikanska medeldistansrobotar i Europa. (Det bestämdes att om alla sovjetiska och amerikanska robotar avlägsnades från Europa skulle Sovjet lämna 100 stridspetsar på sina medeldistansrobotar i Asien och USA skulle behålla samma antal stridspetsar på liknande robotar utplacerade på amerikanskt territorium.)
3. Att introducera en trefaldig bekräftelse – genom nationella hjälpmedel, internationella metoder och på-platsen-inspektioner – för att tillintetgörandet av kärnvapnen säkras och fullföljandet av avtalen strikt efterlevs.
4. Att befästa 1972 års ABM-avtal genom att antaga en ömsesidig skyldighet att inte avlägsna sig från avtalen inom tio år och strikt efterleva alla dess stadgar, att inte testa ABM-komponenter i rymden och att begränsa forskning och testning till laboratorier.
5. Att inleda omedelbara, fullskaliga förhandlingar syftande till totalförbud mot kärnvapentestning.

Maktbalansen idag

Möjligheten att sluta ett begränsat avtal fanns inte då Sovjets "nedrustningspaket" var just ett paket, dvs inget av de fem förslagen var individuellt förhandlingsbart.

De två första delförslagen syftade till att inom tio år göra Europa fritt från amerikanska och sovjetiska medeldistansrobotar och strategiska kärnvapen. Detta skulle gälla såväl de mark- och ubåtsbaserade som de på bombflyg baserade systemen.

Ett genomförande av dessa två förslag skulle innebära att den nukleära vapenarsenalen skulle utgöras av taktiska kortdistansrobotar, där Sovjet numera har ett förkrossande övertag gentemot USA. I slutet av 1985 hade USA 1 400 kärnvapen med kort räckvidd i form av robotar och artilleri utplacerade i Västeuropa, medan Sovjet vid samma tidpunkt hade 3 000 kärnvapen med kort räckvidd i form av robotar och artilleri utplacerade mot NATO.

På konventionell nivå är obalansen om möjligt än mer oroväckande. Att nämna alla de militära komponenter som ingår i

blockens mark-, sjö- och luftstridskrafter skulle vara hart när omöjligt, men som fingervisning kan blockens militära markstridspersonal och dess beväpning av stridsvagnar anges. NATO inklusive Frankrike och Spanien förfogar över 141 divisioner om vardera cirka 16 000 man utrustade med cirka 27 000 stridsvagnar. Warszawapaktens personal- och stridsvagnsnumerär uppgår till 256 divisioner om vardera cirka 13 000 man utrustade med cirka 68 000 stridsvagnar. Därtill kommer tolv sovjetiska mobiliseringsdivisioner, två nya divisioner av kårtyp där en kårs storlek uppgår till nära två divisioner, samt en sovjetisk reservistpool på uppskattningsvis ofattbara 40 miljoner man. Nedrustningsförslagen till trots har Sovjet intensivt arbetat på utveckling och utplacering av nya generationer offensiva kärnvapenstyrkor. Sovjets ICBM-styrka har utökats med SS-

Genom att ansluta sig en del förslag som tidigare lanserats av Ronald Reagan har Gorbatjov gett intryck av att ta initiativ i nedrustningsfrågan.

25 och under utveckling är ännu en ICBM, SSX-24. Under utveckling finns också SLBM-roboten SS-NX-23, de kärnvapenkapabla kryssningsrobotarna SS-NX-21, SS-NX-24 och SSC-X-4, samt ett antal modifierade versioner av redan utplacerade strategiska robotar.

I det sovjetiska "nedrustningspaketet" ingick också att befästa 1972 års ABM-avtal genom att antaga en ömsesidig skyldighet att inte avlägsna sig från avtalen inom tio år, och att strikt efterleva dess stadgar."

Avtalskränkningar

Om man betraktar nedanstående känner man en viss skepsis inför det sovjetiska förslaget:

— SALT-1-avtalet har kränkts av Sovjet genom att Sovjet för uppskjutning, understöd och förvaring av ICBM-robotar utnyttjat de anläggningar som finns kvar efter nedmonterade SS-7-robotar.

— SALT-2-avtalet kränks av Sovjet i och med utplaceringen av SS-25, och baseringen av SS-25 kränker SALT-1.

— SALT-2-avtalets begränsning av antalet strategiska vapenbärare har kränkts av Sovjet.

— SALT-2-avtalets förbud mot hemlighållandet av relationen mellan robotar och uppskjutningsramper har kränkts av Sovjet.

— SALT-2-avtalet kränks av Sovjet i och med krypteringen av radiosignalerna från de ballistiska robotarna.

— 1972 års konvention som förbjuder biologiska och toxiska vapen kränkts av Sovjet genom att Sovjet driver ett program för och innehar förmåga till offensiv biologisk krigföring.

— 1972 års ABM-avtal kränkts av Sovjet i och med konstruktionen av en radar för spårandet och upptäckandet av ballistiska robotar.

— 1925 års Genève-protokoll kränkts av Sovjet i och med produktionen, överföringen och användandet av kemiska substanser i Afghanistan.

Propagandautspel

Till det faktum att Sovjet genom omfattande kvantitativa och kvalitativa förbättringar av nukleära och konventionella system bryter flertalet av de med USA och NATO ingångna avtalen kan läggas att NATO fullföljer 1983 års Montebello-beslut om att inom de närmaste åren dra tillbaka 1 400 kärnvapen, som tillsammans med de redan tillbakadragna 1 000 stridsspetsarna resulterar i att NATOs arsenal kärnstridsspetsar kommer att vara det lägsta på tjugo år.

Allt detta till trots "tvingade" Sovjet genom sitt propagandautspel USA till förhandlingsbordet för förhandlingar på Sovjets villkor.

Att USA genom Sovjets skickliga utspel utsattes för världsoptionens påtryckningar gör inte den amerikanska eftergivenheten mindre moraliskt förkastlig. Först när Sovjet

fullständigt och villkorslöst kapitulerat i Afghanistan kan seriösa nedrustningsförhandlingar mellan respektive supermakts folkvalda representanter genomföras.

Mats B F Franzén

Ordförklaringar:

ICBM, Inter-Continental Ballistic Missile, interkontinental ballistisk robot.

SLBM, Submarine-Launched Ballistic Missile, ubåtsbaserad ballistisk robot.

Vem tog initiativet till vad?

Den som betraktar skeendet ytligt kan få intrycket att Sovjet för närvarande har tagit initiativet i nedrustningsfrågan. Förhållandet är så enbart skenbart, eftersom ett flertal av de förslag som nu gett Sovjet uppmärksamhet i den internationella debatten innebär att Sovjet anslutit sig till av västsidan sedan länge förespråkade idéer. "Initiativet" består i att röra sig bort från lästa positioner och ansluta sig till gamla initiativ från Väst.

Förslaget om bortdragande av alla medeldistansrobotar framlades av Ronald Reagan 1981. Men Sovjet ville länge inte räkna in sina SS-22 och SS-23, vilket man nu har ändrat på.

Förslaget om en minskning av antalet

stridsspetsar på långdistansrobotar till 5 000 per block presenterades ursprungligen av Reagan 1982, men först nu har Sovjet visat något seriöst intresse för förslaget.

Förslaget att begränsa de två alliansernas konventionella styrkor i Europa framlades första gången av NATO 1968. Alla framsteg har blockerats av ryssarnas vägran att acceptera inspektion på platsen. 1986 började man lägga på den ståndpunkten.

Ett konkret förslag till förbud mot kemiska vapen lades fram av Storbritannien 1976. Men några diskussioner har inte förts förrän helt nyligen, eftersom Sovjet vägrat att acceptera förslagets regler om inspektion på platsen tidigare.

Australien

Forts från sid 15

mindre statsbärande.

Har pendeln svängt för gott, nu när socialisterna vunnit tre val i rad? Nej, Australien är inte Sverige. T o m de statliga TV-kanalerna angriper den offentliga sektorn och socialisterna. Och den tredje populäraste radiostationen i Sydney, 2UE, varnar kontinuerligt för socialism och kommunism.

Peter Samuels vid *The Australian*, en av Australiens största tidningar, är bara en av alla de journalister som stöder Contras frihetskamp i Nicaragua. Australien är inte Sverige.

Men oavsett det positiva allmänna klimatet är valutgången i juli en farlig trend, något som inte ens Australien har råd att upprepa.

Rune Westin

Ogynnsam utveckling i Australien

Australiens inflation är 9,6 procent, tre gånger genomsnittet i OECD-länderna (industriländerna). Utlandsskulden är den tredje största i världen, sett i förhållande till bruttonationalprodukten. Arbetslösheten ligger på 8 procent.

I valet tappade Labor-partiet röster och fick 46 procent av rösterna. Lika mycket som liberalerna och nationalistpartiet fick tillsammans. Men Labor tappade sina röster främst i "säkra valkretsar", där det inte spelade någon roll om majoriteten blev mindre, medan man höll ställningarna i marginalkretsarna, där valet avgörs.

RAD annonser

Välkommen med radannonser. Annonspri-
set är 25:- för högst sex rader. Bifoga bet-
alningen vid annonsbeställningen.

Information

Informationsservice har en stor faktabank
och många kontakter när det gäller sociala
frågor. Kanske kan vi hjälpa även Dig?
Skriv en rad så tar vi kontakt. Box 6170,
200 11 Malmö. Välkommen!

Ivar S. Löges importkurs

1987 års upplaga. 18 sektioner. Allt om t ex
bokföring, postorder m m, m m. Nypris
1160:-. Mitt pris 700:-. Ring 0472-711 31
efter klockan 17.00.

FRIHETENS RÖST

antisocialistisk
teletidning
Telefon
08-52 48 99

Försvarsindustrin i Västtyskland

Den västtyska försvarsindustrin har utvecklat ett alltmer heltäckande program. Men än är den liten på världsmarknaden. Här en översikt över vad västtyska försvarsindustri idag har att erbjuda.

Efter Andra världskriget förbjöds all vapenproduktion i Tyskland. Den jättestora tyska vapenmedjan *Krupp* i Ruhr låg i ruiner, utplånad av allierade bomber. Ägaren, Alfred Krupp von Bohlen und Halbach blev till sin stora förvåning fångad och dömd som krigsförbrytare. När han efter några år frigavs och återtog ledningen för företaget avgav han ett högtidligt löfte att *Krupp* aldrig mer skulle tillverka vapen. Produktionen skulle i fortsättningen helt koncentreras på civil tillverkning. Kort tid efter förstatligades Västtysklands största järn- och stålindustri, och Alfred Krupps löfte garanterades av tyska staten.

Ruhrdistriktet är således inte längre centrum för tysk vapenproduktion. Istället flyttades i all hemlighet vapentillverkningen till södra Tyskland, närmare bestämt till Bayern och trakterna kring München. Här finns idag en decentraliserad rustningsindustri. Bakom denna utveckling stod Bayerns omstridda politiker Franz Josef Strauß — en gång Förbundsrepublikens försvarsminister.

Det var först sedan Västtyskland anslutit sig till NATO, som den tyska armén, flottan och flygvapnet började upprustas.

I Bayern ligger de stora rustningsindustrierna, bl a den största *Messerschmitt-Bölkow-Blom* utanför München. I denna väldiga

industriplanläggning tillverkas inte endast civila flygplan, utan också ett av världens effektivaste luftförsvarssystem kallat *Roland*, ett robotsystem mot lågflygande stridsflygplan. Efterföljare till *Roland* och under tillverkning är två ännu mer avancerade robotsystem, *Cobra* och *Kormoran*. MBB är vidare experter på stridsvagnsminor och raketer för beväpning av örlogsfartyg.

Utanför München ligger också firman *Krauss-Maffei*, välkänd för sin lokomotivtillverkning. Här tillverkas Västtysklands berömda stridsvagn *Leopard*, som av amerikanska experter anses vara den bästa i världen. Motorerna till *Leopard* kommer från dotterföretaget *MTU* (Motoren-Turbin-Union), som i sin tur samarbetar med giganten *Daimler-Benz*. Denna bilindustri producerar också allvädersflygplanet *Panavia* och utför montering och utrustning av de amerikanska stridsflygplanen *Starfighter* och *Phantom*. För en tid sedan testades ett av *Daimler-Benz* tillverkat jaktplan, *BO-105*.

Vid den bayriska rustningsindustrin arbetar idag över hundra tusen arbetare och tjänstemän. Enbart MBB sysselsätter cirka 20 000 högkvalificerade ingenjörer och tekniker. Västtysklands främsta forskare är engagerade inom rustningsindustrin — en industri som inte enbart producerar vapen och vapensystem. Den civila delen av tillverkningen

är betydligt större än den militära, som endast uppgår till fem procent av totalproduktionen. Men den civila tekniska forskningen griper in i den militära forskningen och samarbetet är väl organiserat. De avancerade tyska vapensystemen som används idag skulle aldrig ha kunnat utvecklas utan intim medverkan från civila industrier, t ex *Siemens*, som idag har sitt högkvarter i München.

Utanför Bayerns huvudstad ligger också de stora *Ulm*-verken och *AEG-Telefunken*, som tillsammans svarar för 50 procent av all elektronisk utrustning till det västtyska försvaret. Här tillverkas radaranläggningar, radioteknisk apparatur och hela avlyssnings- och varningssystem. Till produktionen hör vidare elektroniska system för torpeder och jaktflyg.

I södra Tyskland finner man också de väldiga bilindustrierna *BMW* och *Hercules* utanför Nürnberg. Här tillverkas bl a motorcyklar och jeepar för försvarsmakten. Vid Ingolstadt ligger *Audi-NSU*, dotterbolag till *Volkswagen*. *Audi-NSU* har koncentrerat sig på tillverkning av terränggående armefordon, landstignings- och amfibievagnar.

Vid Augsburg finner man den stora lastbilsfabriken *MAN*, som ansvarar för krigsmaktens behov av tunga transportfordon. *DIEL*-fabriken utanför Nürnberg producerar pansarplåt, gränater, ammunition och artilleripjäser. Vid *Ulm* ligger den världsbekanta *Walther-industrin*, specialister på handeldvapen av alla kalibrar.

Den stora koncernen *Rohde & Schwarz* med fabriker utanför München är experter på elektroniska vapensystem och samarbetar med amerikanska och japanska industrier.

Firman *Dornier*, före kriget känd för sina civila flygplanskonstruktioner, har återupptagit tillverkningen av propellerplan för armén och flyget och samarbetar med det stora *Industriwerke-Karlsruhe-Augsburg*.

Västtyskland har nått stora exportframgångar med ubåtar. Bl a har den indiska marinen valt västtyska ubåtar

Heinz Hoffman och socialismen

I Nürnberg-trakten lignar sig Heinz Hoffman med sina anhängare åt paramilitära övningar enligt gammal frikårstradition från 1920-talet. De 400 medlemmarna i Hoffmans privatarmé krävar omkring i terrängen iförda uniformer som påminner om Waffen SS. Genom att konsekvent använda pluggade vapen på övningarna har man hittills undgått åtal för olaga kärverksamhet. Organisationen benämns Wehrsportgruppe (WSG) Hoffman efter sin upphovsman, den omkring 45 år gamle grafikern Heinz Hoffman. Syftet bakom allt krigssportandet uppges vara att vid behov försvara Tyskland mot kommunism, kapitalism och demokrati. I en intervju med *Der Spiegel* (nr 48 1980) så får vi reda på Hoffmans ideologi och tankar. I massmedia sägs ofta att han är nynazist och gillar Adolf Hitler. Det är sant, men andra viktiga informationer om Hoffmans tankar utelämnas.

Att Hoffman gillar militära kommunistiska ledare som Che Guevara, Fidel Castro och general Giap från Vietnam, brukar det inte skrivas mycket om i pressen. Han beundrar också Mao Tse-tung, och han kan plocka fram det ena citatet efter det andra ur Maos lilla röda. Hoffman har inte gjort någon militärtjänst i Västtyskland med motiveringen att Tyskland inte haft något fredsfördrag med de allierade sedan 1945 och att han inte vill tjäna några amerikanska intressen. För om man gör militärtjänsten i Västtyskland, då stödjer man NATO och stödjer man NATO främjar man den amerikanska imperialismen och kapitalismen. Det är något som Hoffman aldrig skulle kunna tänka sig.

Hoffman har försökt bevisa att han hatar USA genom ett mordförsök på tre amerikanska soldater i Hessen 1982. *Der Spiegel*

frågade efter Hoffmans politiska förebilder och fick som svar Adolf Hitler och Rudi Dutschke. Kommunisten/marxisten Rudi Dutschke hatade det kapitalistiska systemet, var emot USA och försökte genom APO (Außerparlamentarische Opposition) omvandla Västtyskland till ett socialistiskt samhälle genom att ordna massdemonstrationer och strejker under slutet av 1960-talet. Vad är det som Hoffman gillar hos Dutschke? Jo, att den parlamentariska demokratin hade spelat ut sin roll och borde ersättas med folksocialism, där en ledare/ett parti har makten. Han håller med Dutschke i det mesta när det gäller ideologi. Men han gillar inte synpunkterna på klasskampen. För Hoffman vill inte ha något krig mellan olika klasser eller folkgrupper. Målet är att ena alla dessa grupper till en klass, till en folksocialism.

Hur ser då en drömregering ut för Hoffman? 1980 gav han svaret om sina sympatier. Han skulle vilja införa samma system som Tito hade i Jugoslavien. Den viktigaste principen hos titoismen var "nationellt oberoende och ekonomisk decentralisering av självständiga företag som leds av arbetarråd" och inga andra partier än det kommunistiska är tillåtna. Det Hoffman gillade hos Tito var att den grupp som hade makten kunde bytas ut efter en tid, så att nya förmågor kunde komma in i partiet. Men det skall alltid vara samma parti som har makten i ett land.

Hoffman drömmer också om en tysk återförening, mellan Väst- och Östtyskland, precis som miljoner andra tyskar. Hur ska då återföreningen komma till stånd enligt Hoffman? Jo, han menar att USA, Storbritannien och Frankrike skall lämna Västtyskland, som därmed också lämnar NATO,

Sedan marscherar Sovjet in och ockuperar Västtyskland. Är det ett skämt? Nej, det är Hoffmans personliga övertygelse. Varför har han den övertygelsen? Jo, han anser det vara bättre att vara ockuperad av en makt än av fyra makter, och han föredrar då Sovjetunionen som ockupationsmakt. Det svarar väl mot de åsikter som Hoffman framför i sin tidning *Kommando* där han anklagar det kapitalistiska systemet. Demokratin är impotent, amerikanerna är ett krämarfolk och han förespråkar en nationell diktatur. I valet mellan bolsjevism och kapitalism så föredrar Hoffman kommunismen.

Enligt Hoffman kommer dock det tyska folket att resa sig mot det kommunistiska systemet (av Sovjetmodell) och vill då, när Hoffman får makten, införa ett national-socialistiskt system. Hoffman vill förena det tyska folket genom att nationalisera dem (som Hitler gjorde), med andra ord, han vill socialisera människorna och på så sätt, på samma sätt som Hitler en gång gjorde, skapa socialismen. Hoffmans socialism skall inte vara så sträng, vissa liberala inslag skall tillåtas inom näringslivet och pressen. Men det skall bara finnas ett enda parti som styr landet.

Heinz Hoffman sitter sedan 1985 i ett tyskt fängelse anklagad för mord på två judar.

Dietmar Kröhnert

Litteraturtips:

Der Spiegel nr 48/1980, 47/1984 och 41/1985.

Res Publica nr 2/1985.

Hans Lindquist: *Fascism idag.*

Sedan Västtyskland anslutits till NATO blev tysk vapenexport till medlemsländerna aktuell och dessa kunde nu köpa den tyska stridsvagnen Leopard och annan krigsmateriel.

När denna marknad var mättad såg man sig om efter andra köpare. Ett antal afrikanska stater var mer än villiga att inhandla tyska vapen, men många av affärerna misslyckades på grund av kreditvärigheter. Några sydamerikanska republiker erhöll tyska vapen i begränsad mängd.

Oljestaternas behov av krigsmateriel ställde Västtyskland i ett svårt dilemma. Saudiarabien, Egypten, Arabemiraten och Jorda-

nien behövde alla militär utrustning och betalade kontant. Alla affärer misslyckades genom att Israel skarpt protesterade i Bonn mot tysk vapenexport till araberna.

Som en liten kompensationskomistället shahen av Iran med stora beställningar, bl a 400 Leopard och ett stort antal tunga lastbilar, landstigningsbåtar och robotsystem. Shahen var intresserad av tysk vapenindustri och tysk teknologi. Bl a var han stor aktieägare i Daimler-Benz.

Trots att rustningsdelen endast utgör två procent av den tyska industrikapaciteten har man idag överproduktion av krigsmateriel. Exporten har sjunkit med cirka tjugo procent,

framför allt beroende på NATO-staternas ekonomiska svårigheter.

Det intressanta med tysk rustningsindustri är att det idag inte finns några verkligt "stora" fabriksenheter för vapentillverkning. Tidigare var giganten *Krupp* ensam om detta.

Den tyska industrin vill inte heller att rustningsdelen skall överskrida en viss kvantitet. Tendensen är att tillverka mer konsumtionsvaror.

Men trots att rustningsdelens vinst endast uppgår till cirka fem procent är vapenproduktionen en viktig del av den tyska industrin, bl a som stabiliserande faktor.

Björn Arrhén

Att växa upp i Estland

Genom sina många tidigare artiklar är Jüri Lina välkänd för Contras läsare. Han har också skrivit flera böcker. En av dem handlar om Jüris eget liv i Estland. Här följer ett utdrag ur boken "Nattliga dagar".

Denna gång var det mitt öde att födas i vågens astrologiska tecken en molnig oktoberkväll i det ockuperade Estland. Man skrev året 1949. Min far hade sedan vintervintern samma år varit spårlöst försvunnen. Min mor levde tillsammans med sina föräldrar under utomordentligt svåra förhållanden. Jag var en oönskad nykomling, eftersom maten inte räckte ens till dem själva. Dessutom hade de vid Tähetrapporna på Vallgravsgatan i Tartu blivit tilldelade ett ruskigt rum på åtta kvadratmeter att bo i. Då och då begav sig mormor ut för att titta, så att åtminstone barnet inte skulle behöva svälta.

Det stod tidigt klart för mig att orättvisor spökar överallt i den stat jag hamnat i.

Eftersom min mormor i sina yngre dagar hade varit i tjänst hos privatpersoner, fick hon ingen pension av staten. De kommunistiska makthavarna tog inte upp sådant arbete i sina beräkningar. Min morfar erhöll en minimal invalidpension: 93 rubel i månaden (enligt dagens penningvärde motsvarar detta 9 rubel och 30 kopek eller 90 kronor) och min mors lön från sjukhuset var blott 210 rubel (motsvarar 21 rubel eller 210 kronor). På dessa pengar skulle fyra personer livnära sig, så det var inte konstigt att mamma var tvungen att skaffa fram extrapengar. Hennes bön om en människovärdigare bostad hör sammades inte.

Stalin-eran minns jag ej, ty vad kunde en liten pojke på tre år veta om den? I mars 1953 flyttade ju den blodtörstiga diktatorn till en annan värld. I efterhand berättade mina närstående hur de kunde darra av skräck, när de hörde motorbuller från gatan tidigt på morgonen. Av hela sin själ önskade de att bilen skulle stanna framför någon annans hus, och när fordonet verkligen avlägsnade sig eller stannade upp framför grannens dörr drog man en lättadens suck. För säkerhets skull stod resväskor redan packade med det allra nödvändigaste i ett hörn för att tas med vid en eventuell deportation till det kalla landet, som Sibirien kallas. Bland mina egna släktingar hade flera räkat ut för detta tragiska öde.

Under en lång period var Tartu fullt av ruiner och spillror. För småpojkar var det både roligt och spännande att kunna driva

omkring och hitta på nya lekar bland sten-
högarna, t o m under slutet av femtioalet. Jag var förvånad över ryssarnas oförmåga (eller ovilja) att bygga upp staden igen. De vuxna kunde ju bekräfta att det var dessa som åstadkommit skadegörelsen. Det tog till exempel ett tiotal år innan teatern *Vanemuine* var återuppbyggd. Byggnadsarbetet påbörjades först på 1950-talet.

Genom fantasifula lekar sökte min skapande ande vägar ut ur det grå vardagslivet. Så njöt jag av att lyssna på musik, gå på teatern, höra på radio (främst radioteater) och jag var i synnerhet intresserad av att läsa böcker och se på film. Detta har också förblivit mitt huvudintresse vid sidan om musiken. Förutom bokhandelslekar gav jag också dockteaterföreställningar för grannarna och ett par år senare sände jag egna radiopjäser och musik med hjälp av ledningar, som jag själv lade ut.

Vad gäller skolan kändes det snart motbjudande att gå dit. Den "visdom" som bjöds var inte i samklang med verkligheten och det jag innerst inne kände var överkligt. Helst ville jag slippa skolan helt, ty den var en konstig inrättning. Så abnormt kändes det hela.

I gymnasiet

I Tartus första gymnasium fanns det en lärarinna som klassificerade mitt eftertänksamma och tystlåtna beteende som utvecklingsstörning, varför jag inte borde gå i den allmänna skolan. På rasterna satt jag verkligen för mig själv. Jag anslöt mig inte till någon, ty jag var blyg och jag varken busade, sprang eller bråkade. Det fanns dock en mor till en klasskamrat, barnläkare till yrket, som tog mig i försvar och tillbakavisade lärarinnsans påståenden. Mitt intresse för skolan blev inte större därav, tvärtom — att sitta och nöta skolbänken kändes bara ännu mer påfrestande.

Egentligen finns det inte ett enda känsligt barn, som trivs med dagens utbildningssystem. En klipsk liten pojke förstår att han som vanligt måste ljuga om man fråga hur det är i skolan. Man väntar sig ju ett positivt svar. Jag har också känt djärva elever, som sjungit ut med sanningen, men ingen tar dem på

allvar, ty vem kan väl ogilla bildningens "tempel"?

På grund av min starka reslust var jag främst intresserad av geografi, medan jag fann historiektionerna tråkiga och andefattiga. Trots att jag alltid fascinerats av händelser i det förflutna, var det ändå någonting som gjorde dessa lektioner motbjudande. Snart stod det klart för mig att den historieundervisning skolan bjöd var falsk, eller så teg den ihjäl viktiga ting på ett skrämmande sätt. Vid ett tillfälle frågade min klasskamrat lärarinnan varför hon aldrig berättade något om Estlands frihetskrig. Under åren 1918-1920 försvarade sig den unga estniska republiken framgångsrikt mot sovjetryska invasionsförsök. "Toomas, du vill väl inte skada din mor?" svarade hon hotfullt. Därefter vågade ingen mer be om sådana förklaringar. . .

Emellertid dog mina morföräldrar. Min mor arbetade från tidigt på morgonen till sent på kvällen, huvudsakligen som sjukhusbiträde, men även som hemhjälp hos en universitetslektor för att få ett tillskott till den låga lönen som dock hade höjts tack vare hennes långa tjänstgöring. Jag såg henne knappast, därför växte jag upp så att säga på egen hand, kanhända jag uppfostrade mig själv. Jag har alltid myst åt människor, som påstått att barn som lämnats på egen hand blir brottslingar eller olydiga och omoraliska individer. Jag brukar utgå från att man föds till brottsling liksom till konstnär. Denna åsikt passar förstas inte ihop med dagens officiella ståndpunkter, inte minst sovjetsamhällets. Det har jag konstaterat om andra fenomen också.

De första radioprogrammen

I slutet av grundskolan blev jag livligare och min radioverksamhet tog sin början. Först gick sändningarna enbart till grannhuset, men lite senare också till huset mitt emot, som då inrymde jordbruksakademiens studentbostäder. Lyssnarna tyckte om mina radioprogram, ty oftast bjöd jag musik och information som den "stora radion" aldrig sände. Ibland hände det också att några klasskamrater lyssnade på programmen. De berättade om det för den lärarinna som hade ansvar för skolans egna radioutsändningar. Skolan ville då att jag skulle göra något för deras räkning och därmed satte jag igång med musik och temaprogram (till exempel om USA), olika reportage och radiopjäser, som jag själv skrev och regisserade. I juni 1966 (då jag var 16 år gammal) kunde man i Estlands radio höra mitt debutprogram, som presenterade Tartus första gym-

Min och min mors bostad i Tartu — ett kyffe på elva kvadratmeter.

nasium. Därefter började jag arbeta för Estlands radio, i början med barnprogram.

Vid ett tillfälle kommanderades skolan mig att göra ett minnesprogram om Lenin. "Den store ledarens" födelsedag var snart inne. (Lenin föddes den 22 april 1870). Först övervägde jag om jag skulle "bli sjuk" den dagen. Sedan kom jag emellertid på andra tankar. Ständningen skulle gå direkt. Ingen visste alltså vad jag skulle säga. Ämnet var högtidligt nog! Man frågade bara vilka källor jag tänkte använda. Jag letade fram den absolut vidrigaste och mest uppblåsta propagandabok som fanns om Lenin och skaffade fram skivan med *Appassionata* av Ludwig van Beethoven, som var Lenins favorit.

Därmed var jag beredd att börja. Jag nickade åt teknikerna att sätta på mikrofonen och började läsa upp en speciellt patetisk passus och varvade med musik. I vanliga fall brukade sådana program vara i ett tiotal minuter, men jag hade pratat på i en halvtimme. Alla hade fått mer än nog, men ingen vågade avbryta — det handlade ju om Lenin. Teknikerna antydde att jag hade blivit galen: för dem tedde sig detta minst sagt smaklöst. Självt begrep jag vid det här laget att målet var uppnått och att hela händelsen hade förvandlats till en enda fars. Jag avslutade programmet först strax innan det ringde ut till rast. Jag hade förstört lektionen för lärarna, men ändå fick jag av de ansvariga en stor godispåse — de hade inte begripit någonting. I skolprogrammen och även i sändningarna, som var avsedda för andra skolor, behövde man endast räkna med självzensur.

Jag blir nationalist

Tidigt i uppväxtåren sökte jag finna svar på sådana filosofiska frågor som: varför lever jag i denna tid, varför i detta land och i just denna situation? Jag utgick från konkreta orsaker. Därtill började jag intressera mig

för frågan om livet efter detta. Eftersom den materialistiska skolan verkade förblindande i mångt, började jag studera olika fenomen på egen hand och samlade många uppgifter själv. Därmed kunde jag bygga min egen personliga uppfattning om det andliga, vilket gav mig en ljusare syn på livet. Det kändes outhärdligt att leva i fattigdom, där det rådde sådan brist på livets nödtorft, där det var så svårt att finna uppgifter inom mina intresseområden och där fri diskussion inte var tillåten. I mitt hjärta flammade det upp ett hat mot allt sovjetiskt och socialistiskt — mot systemet, som strävar efter att trubba av alla vanliga medborgare till ett likformigt kollektiv. Med den information om Västvärlden som spreds via *Voice of America* bara ökade föraktet för det kommunistiska slaveriet. Varför var inte Estland fritt?

Femton år gammal blev jag nationalist. När jag läste fosterlandsdikt av Lydia Koidula (1843-1886) grät jag av smärta, ty jag kände mitt ansvar som est. Jag ville göra något för att lindra den situation som rådde, men jag stod ensam. På den tiden stödde jag även tanken på att använda terrorismet mot ockupanterna och beundrade de som ihärdigt hade bekämpat sina förtryckare genom att angripa institutioner och döda sina förslavare.

Och skogsbröderna?

Visst hade jag hört talas om "skogsbröderna", men jag kunde aldrig förstå varför andra på 1950-talet avstod från sin entusiasm för passivt motstånd. För mig var det ytterst motbjudande att se hur mina landsmän så påtagligt och helt utan anledning ställde sig in hos ockupationsmakten, angav och rent av förrådde varandra. Jag vämjdes av ett sådant trålsinne. Så småningom insåg jag att det folk, som föraktligt listmar i egenmyttigt intresse och inte håller ihop för överlevnad,

ödelägger sin frihet. Jag bestämde mig därför att söka stärka åtminstone ungdomens intresse för den andliga kulturen. Denna stod enligt min mening på en mycket låg nivå. Man skulle annars tytt sig till andliga värderingar i högre grad och mindre strävat efter materiell välmåga. Flertalet erfarna personer bland den äldre befolkningen hävdade att attityden hade varit betydligt sämre under den estniska självständighetstiden. Svårigheterna och bekymren, som drabbat esterna under den sovjetiska ockupationen, hade minskat fräckheten, egoismen och högfärdigheten hos en del av befolkningen. Då började jag inse orsaken.

På Vallgravsgatan, där jag bodde, fanns flera ryska familjer. Ofta hände det att någon av dem stal och småpojarna snattade helt skamlöst. I en av familjerna fanns det en skara barn som var lortiga, lata, dumma och förde ett vulgärt språk. Ofta söp sig ryssarna berusade. De var särdeles fräcka, jag ogillade dem. Jag såg deras vilda beteende och tyckte att jag någon gång borde återgälda allt vad de gjort.

Märkligt nog blev av någon anledning en rysk grannpojke min bästa lekkamrat. Men hans far var förstas ukräinare. Jag konstaterade att familjen var renlig, ordentlig och flitig. Deras son lärde sig snabbt estniska genom våra talrika lekar tillsammans och han behärskade språket flytande. Han fick de bästa betygen i estniska i klassen. Den familjen utgjorde ett undantag från den stora bilden. I tonåren vågade jag rent av diskutera ideologi och frågor som berörde ryssarnas egentliga anledning till närvaro i Estland. Visserligen parerade han alltid med motargument, som han lärt sig i skolan, men han angav mig aldrig, och inte ens hans föräldrar fick veta något.

På den tiden hörde jag sällan talas om motståndsrörelsens kamp mot regimen. Information om nationella frihetskämpar spreds allt mindre. Det föreföll mig att man spelade ett för högt spel med ockupationsmakten. Folk tog spektaklet på allvar och trasslade till slut in sig. Det orsakade i sin tur större komplikationer och därigenom skadade man sina egna. Det spreds även rykten om nationalistiska partipampar, som omärkligt kunde mildra ockupationens verkningar. Dessa uppgifter ingav en viss trygghet. Senare upptäckte jag att inte ens en övertygad och ärlig kommunist hade några möjligheter att hjälpa sitt folk. Man kunde plötsligt få sparken. Detta råkade Edgar Tõnurist ut för, "premiärminister" på sjuttio-talet i estniska sovjetrepubliken.

Moskva har alltid misstrött sina kamrater i ledande positioner i de övriga sovjetrepublikerna. Det framgår dock tydligt att majoriteten av Estniska kommunistpartiets 89 849 medlemmar, varav nästan hälften består av personer med främmande härkomst (år 1978), är kallsinniga karriärister som inte bryr sig om folkets situation.

Jüri Lina

Den polske diplomaten som försvann i Sovjet

Raoul Wallenberg, svensk diplomat i Budapest, försvann i krigets slutskede. Jerzy Matusinski, polsk diplomat i Kiev, försvann i krigets början. Bägge tillgrep okonventionella metoder i sitt diplomatiska arbete.

Den 17 september 1939 på morgonen överföll de sovjetiska styrkorna Polen enligt det hemliga protokollet till den tysk-ryska icke-angreppspakten av den 23 augusti samma år. I flera fall lurade de ryska officerarna polackerna att de kom för att hjälpa dem i kriget mot Nazi-Tyskland, som redan härjade i västra och mellersta Polen. Den tyske ambassadören i Moskva, von der Schullenburg, som hängdes efter attentatet mot Hitler 1944, hade i mitten av september 1939 två gånger pressat utrikesminister Molotov att påskynda det ryska ingripandet i Polen. Men Stalin ville först ha en överenskommelse med japanerna som var invecklade i ganska blodiga strider med ryssarna vid gränsen till Manchuriet, en stat som japanerna bildade på tidiga 30-talet i norra Kina. Och först när stilleståndet mellan den japanska staben där och den ryska *specialnaia armia dalnego vostoka* — Främje Orientens Specialarmé — sköts började de ryska divisionerna i hast överföras till Sovjets västra områden. När den polske ambassadören Waclaw Grzybowski tidigare frågade Molotov vad den stora truppkoncentrationen vid den polska gränsen skulle syfta till fick han ett meningslöst och cyniskt svar — att det var för att skydda Sovjet mot den fransk-engelska imperialismen.

Ett par timmar innan ryssarna angrep Polen blev dess ambassadör kallad mitt i natten till vice utrikesminister Potemkin, som underrättade honom om den förestående inmarschen. Samme Potemkin, som en månad tidigare på vägen från Turkiet stannade i Warszawa, där han p g a ditskickade "speciella instruktioner" högtidligt försäkrade utrikesminister Józef Beck, att polackerna ingenting hade att frukta från Sovjet. Grzybowski protesterade skarpt och vägrade att ta emot noten. Potemkin gick då till ett annat rum för att telefonera. Han svarade efteråt ambassadören att ordern till de väpnade styrkorna redan var givna och ingenting kunde alltså göras.

För den polska ambassaden återstod nu att lämna Sovjetunionen. Avresan fördröjdes

dock i ett par veckor, då det visade sig att generalkonsuln i Kiev, Jerzy Matusinski, saknades. Han kallades en natt — under Stalintiden tvingades hela den högre administrationen att arbeta som han själv på småtimmarna — till representanten för utrikesministeriet på orten. Sådana residerade i de städer där det fanns utländska konsulat. Matusinski tog med sig portieren och de försvann båda tillsammans med chauffören och bilen. Denna representant kom även till järnvägsstationen i Kiev när personalen vid det polska generalkonsulatet, kallat av ambassaden i Moskva, skulle avresa. Personalen hade då en känsla av att han denna gång sade sanningen när han försäkrade dem att han inte hade kallat deras chef. Det kunde vara så eftersom den mäktiga politiska polisen NKVD alltid i sådana affärer agerade självständigt och hemligt utan att informera vederbörande myndigheter. I Moskva samlades alltså personalen från de polska konsu-

Det var fler utländska diplomater än Raoul Wallenberg som försvann under Stalins tid. Här en skildring om den polske diplomaten Jerzy Matusinski.

laten i Minsk, Leningrad, Tiflis och Kiev, men utan generalkonsul Matusinski.

Varför fattades just han? Man kan bara gissa svaret. Innan han kom till Sovjet tjänstgjorde han i Frankrike och USA. I Ukraina räddade då, liksom i hela Sovjetunionen, stor livsmedelsbrist. För att fastslå hur svårt det var tillämpade Matusinski släpna metoder, som kanske kunde duga i Väst, men inte i den första socialistiska staten i världen. Han gick själv till livsmedels- och köttaffärer för att kontrollera hur det var med försörjningen. Det var fullt lagligt och det kunde inte förbjudas honom. Men NKVD ogillade sådana metoder. Förmodligen misstänkte man honom för spioneri, misstanken var i hans fall fullständigt grundlös, och torterade honom på sådant sätt att man efteråt inte ville visa honom offentligt.

I Moskva pågick under tiden livliga aktiviteter för att rädda honom och förbereda för hela ambassadens och konsulatens avfärd från Sovjetunionen. Problemet var desto svårare eftersom den sovjetiska regeringen enligt överenskommelsen med Hitler-Tyskland från slutet av september 1939 förklarat att den polska staten upphörde att existera och Molotov hotade följaktligen att polackerna skulle berövas sina diplomatiska privilegier och inte fick släppas ut ur Sovjet. Den tyske ambassadören, den omnämnde von der Schullenburg, som var ledare för diplomatiska kåren, kunde förstås inte förhandla om polackernas öde p g a krigstillståndet. Hans roll övertogs av den näst äldste ambassadören, vilket var Italiens. När denne, efter flera förfrågningar, återigen begärde av Molotov att få klarhet i den polske generalkonsulns öde, svarade Molotov att "han finns inte i våra händer". I klarspråk betydde detta att Matusinski inte längre var i livet.

Då beslöts att de polska diplomaterna och övrig personal fick lämna Sovjet. Inte heller det gick så lätt. De fick ett speciellt tåg med ett par vagnar, men när tåget kom till Leningrad började det utan påtagliga orsaker väsdas fram och tillbaka mellan olika spår i flera timmar. Nervkriget mot polackerna pågick alltså in i det sista. Äntligen kom de till Finland och över Sverige så småningom till Frankrike där den nya polska regeringen redan var bildad.

Wieslaw Patek

I vargens gap

Stefan Lindgren måste nog räknas till Europas främsta Afghanistan-kännare vid det här laget. Hans första reportagebok från detta land kan inte ha lämnat någon läsare oberörd. Då fick vi en mångsidig belysning av Pansjir-dalens människor. Hur de på ett mirakulöst sätt försökte leva ett normalt liv trots krigstillståndet. Då levererade Odd Uhrbom bildmaterialet — denna gång klarar Stefan Lindgren den bildmässiga sidan själv — och med den äran. *I vargens gap* handlar om författarens upplevelser i och kring Herat, Afghanistans näst största stad. Här arbetar författaren ännu mer som krigskorrespondent. Han får en rad direkterfarenheter av kriget, ja han tar ibland förvånansvärt stora risker. Gerillan är självfallet angelägen att få föra ut information från det eljest slutna Afghanistan, vilket kan förklara deras gästfrihet och ständiga välvilja, men uppenbarligen måste Stefan Lindgren ha haft lätt att få kontakt med den afghanska motståndsrörelsen. Han dokumenterar i ord och bild Sovjets grymheter. Där finns saklighet och ett hett engagemang. Stort utrymme ägnas åt ryssarnas nästan systematiska förstörelse av Afghanistans religiösa minnesmärken. Dessa mausoleer och minareter har i många hundra år varit afghanernas stolthet — och nu återstår mest bara ruinhögar. I synnerhet *Gouhar Sjåds mausoleum* med sin kupol var ett under av skönhet i färg och form. Är det inte nog med det urskillningslösa dödan- det av alla som bor i byar, ja alla som bor utanför Kabul? Måste afghanerna även berövas sina konstverk och religiösa byggnadsverk? Det afghanska kriget mot ockupationsmakten Sovjet har pågått i över sju år. Massmedia tar pliktskyldigast upp ämnet en eller två gånger per år. Är detta att vara samhällsengagerad? Är det att känna sitt ansvar? Det finns ju alla skäl att informera om tillståndet i Afghanistan, då ju Sovjetregimen avskyr all oförmånlig publicitet. En eloge till dem som svarat för senaste numret av *Barnen och vi*, som Rädde Barnen ger ut! Detta nummer (juni 1987) bekräftar och kompletterar Stefan Lindgrens reportage. Ett ständigt, monomant avslöjande av Sovjets skändliga uppträdande på afghanistansk mark skulle säkerligen kunna påskynda ett sovjetiskt tillbakadragande av trupperna och ge afghanerna chansen till fred och en framtid utan kommunistisk diktatur. Jag hoppas att Stefan Lindgrens nya bok blir allmänt läst och att han så mycket som möjligt anlitas av öpi-

nionsbildande media. Det är han värd och framförallt Afghanistans sak.

Alf Norbäck

Stefan Lindgren: *I vargens gap. Resa till Herat*. Ordfronts förlag. ISBN 91-7324-270-5.

Jämlikheten — vårt öde

Denna bok utgör en ny utgåva av Anders Byttner från 1970, i första hand ur *De la Démocratie en Amérique*, denna gång med efterskrift av Lars Gustafsson och Sven Rydenfelt.

Originalverket kom ut åren 1835-1840 och var mycket omfattande. Med Tocquevilles egna ord, består människorna av en jämlik massa. Över denna reser sig förmyndarmakten som griper in i livets alla skiften. Den leder alla viktiga angelägenheter med hjälp av en mängd regler. Detta samhälle avtrubbar medborgarna och förvandlar dem till en foglig fårflod. Herden är staten. Människorna lever i reglerad trældom och i självvald ofrihet. Enskilda intressen måste alltid vika för flertalets. Tid efter annan korar man nya herrar — och så tillbaka till ofriheten.

En jättelik offentlig sektor tar över allt fler beslut, som vi tidigare själv fattade. Ett samhälle har skapats, där politikerna bestämmer över merparten av vår lön och där etermonopol bestämmer över vad vi ska få se och höra. Ett slags mediepolis, alltså. Barnen ska placeras och fostras på kommunala daghem ända från späid ålder. Politiker bestämmer över vår lön. Tocquevilles förutsägelser är kusligt träffande och precisa. Hans varningar har dock, skam till sägandes, förklingat obörda. Författarens varningar till vår tid är verkligen värda att

begrundas: "Endast om folkstyret respekterar medborgarnas rättigheter och sätter gränser för majoritetsbesluten, kommer vi att kunna förena jämlikheten med friheten."

Boken riktar sig framförallt till den politiskt intresserade allmänheten och bör kunna läsas utan speciella förkunskaper.

Anders Byttner är att gratulera till urval och översättning och förlaget till utgivningen av denna alltjämt aktuella och allmängiltiga klassiker.

Arne Sundström

Alexis de Tocqueville: *Jämlikheten vårt öde. I urval av Anders Byttner. Ratio*.

Kritik mot sociobiologin

Sociobiologin har gjort sitt segertåg genom världen. Främst genom böcker skrivna av Harvardprofessorn Edward Wilson (sociobiologin och Wilson presenterades utförligt i *Contra* 2 1982).

Den sociobiologiska tanken är att människan har vissa förutsättningar för det sociala livet inbyggda redan i sin arvs massa. En självklarhet som många politiska utopister bortser från. Wilson och andras forskning har framförallt visat på det orimliga i vissa inslag i en socialistisk samhällsorganisation, om man ser den i relation till vår medfödda personlighet.

När en ny vetenskap erövrar en hel värld är det alltid nyttigt om kritiska synpunkter och ifrågasättanden väcks. Det är väl det som författarna till *Inte i våra gener* försökt göra. Men trots att boken försöker ge ett seriöst och rentav vetenskapligt intryck är den inget annat än undermålig ensidig socialistisk propaganda som på punkt efter punkt strider mot "beprövad vetenskap". Författarna försöker bevisa så härresande saker som att det inte skulle finnas några skillnader mellan könen på grund av genetiskt arv. Man polemiserar mot föregivet sociobiologiska åsikter genom att själv utforma åsikterna man polemiserar mot. Med "vetenskapliga" undersökningar försöker man belägga att "tvillingundersökningar" egentligen inte gett något resultat. I tvillingundersökningar jämför man skillnader mellan två- och enäggstvillingar och hur de skillnaderna uppkommit. Allra helst vill naturligtvis forskarna komma åt tvillingar som växt upp i olika miljöer för att den vägen vetenskapligt skilja arv och miljö. I *Inte i våra gener* konstaterar författarna att det är sannolikt att även bortadopterade tvillingar växer upp i likartade miljöer och på det sättet underkänns alla tvillingundersökningar, trots att poängen i alla seriösa sådana undersökningar är just skillnaden mellan enäggs- och tvåäggstvillingar. På punkt efter punkt gör författarna liknande fundamentala misstag.

Den som är intresserad av kritiska synpunkter på sociobiologin bör därför inte slösa bort sin tid på att läsa *Inte i våra gener*. Om man inte vill ge sig på Wilsons egna böcker kan en intressant framställning hittas i professor Arne Muntzings lilla skrift *Varför är vi olika?*

Carl G. Holm

Inte i våra gener. Biologi, ideologi och människans natur. Av Steven Rose, Leon J. Kamin och Richard C. Lewontin. Översättning Carl G. Liungman. Bokskogen. ISBN 91-7776-024-7.

Arne Muntzing: Varför är vi olika? Natur och Kultur. ISBN 91-27-00158-X.

Konservativa idéer

Boken handlar om den idéhistoriska bakgrunden till den demokratiska konservatismen i USA, England, Tyskland och Sverige. Den cirka fyrahundra sidor digra boken har försetts med en rejäl litteraturlista land för land.

"Varje epok ska förstås från sina egna utgångspunkter" skriver författaren. Innerst inne är vi alla konservativa, frågan är endast varför och hur. Pessimister är vi också. Tiden blir allt grymmare och hårdare. Pessimismen kan vara konservativ och vice versa. Den kan också vara reaktionär, t ex för att bevara gamla privilegier — men också välgrundad, i synnerhet när försök görs att rasera grunderna för vår kultur. Fredriksson medger att det finns tendenser till förmyndarmentalitet och överhettssyn i både den klassiska socialkonservatismen och i den socialdemokratiska välfärdsideologin.

Den nya liberalismen tränger sedan länge på. Socialismen förlorar alltmera sin attraktionskraft. Eftersom boken till stor del består av tidigare av Fredriksson publicerade

artiklar, där författaren så negativt som möjligt försöker beskriva de nya antisocialistiska tankegångarna utgör hans bok en bra läsning för socialistiska propagandister och agitatorer. Skriften kan emellertid inte betraktas som ett seriöst inlägg i idédebatten, därtill är Fredrikssons alltför vinklade, de uppfordrar helt enkelt inte till diskussion. En annan brist är att det saknas ett samlande grepp om ämnet, kanske beroende på att författaren gärna maskerar eller förtiger frågor som är känsliga för en socialist. Icke desto mindre är denna bok säkert en nyttig läsning för både konservativa personer och partinitiska socialister.

Boken är bra disponerad, den är ironiskt skriven och bitvis underhållande. Den är ganska lättläst med sin kåserande stil.

Arne Sundström

Gunnar Fredriksson: *Konservativa idéer. Om pessimismens politiska filosofi.* Tiden. ISBN 91-550-2933-7.

Satiriska teckningar från och om Polen

Mellan åren 1974 och 1979 utgavs i Polen en stor mängd skämtteckningar, illustrationer etc av den polske tecknaren Andrzej Krauze. I slutet av denna period kom många av hans alster ut underjordiskt (t ex illustrationer till den nu så aktuella författaren George Orwells *Djurfarmen*). År 1979 flydde Krauze från Polen. Efter att i två år ha turnerat i Europa uppförande en uppskattad enmansshow bosatte han sig 1981 i London. Hans teckningar har publicerats i ett flertal europeiska dagstidningar (bl a i England, Frankrike, Finland och Nederländerna). Hans fjärde bok har nyligen utgivits i England. Titeln på denna samling av ironiska teckningar rörande det polska samhället är *Coming Back to the West*. Det syftar på Marx. I Sverige har boken getts ut av Larson Förlag i samarbete med Östeuropeiska Solidaritetskommittén. Boken har i och för sig inget nytt att bjuda på, men jag finner den underhållande med en mestadels träffsäker ironi.

Att titeln är på engelska beror på att i Sverige, Finland och Polen (underjordiskt!) utges den engelska utgåvan med pratbubblor på engelska och översättning (förträfflig!) till svenska, finska och polska nedtill på sidan. Även om det inte rör sig om en "nödvändig" bok gör den sig inte alls illa i hemma-biblioteket.

Chris Arkefors

Andrzej Krauze: *Coming Back to the West.* Larson Förlag.

CONTRA 6 1987

Till kommande nummer av *Contra* arbetar vi med en artikel som beskriver hur svenska utrikesdepartementet går till väga för att driva ut obekväma utlands-korrespondenter ur landet. Intressant och avslöjande läsning — men också skrämmande.

Vi har också för avsikt att under hösten på flera sätt granska det svenska rättsväsendet, det rättsväsende som får allt sämre anseende och allt lägre förtroendesiffror i opinionsundersökningarna. Är den utvecklingen rättvis? *Contra* hoppas kunna ge svaret, som vi inte skall föregripa; läsaren får ge sig till tals.

...kommer i oktober